
TEATTERIHARRASTUS NUOREN PSYKOSOSIAALISEN HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

- nuorisoteatteriohjaajan näkökulma

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Ohjaustoiminnan koulutus

Visamäki, kevät 2016

Kaarina Hartikainen

VISAMÄKI

Ohjaustoiminnan koulutus
Terapeuttinen ohjaustoiminta

Tekijä

Kaarina Hartikainen

Vuosi 2016

Työn nimi

Teatteriharrastus nuoren psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä – nuorisoteatteriohjaajan näkökulma

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia teatteriharrastusta nuoren psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä. Näkökulma opinnäytetyössä oli nuorisoteatteriohjaajilla. Opinnäytetyössä ei ollut mukana työelämän toimeksiantajaa, sillä aiheen käsittelyn kannalta se ei ollut välttämätöntä. Opinnäytetyössä selvitettiin nuorisoteatteriohjaajien näkemyksiä ja kokemuksia teatteriharrastuksen vaikutuksista nuoren psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä.

Opinnäytetyön taustateoriassa tarkasteltiin nuoruutta, nuoren psykososiaalista hyvinvointia, kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille ja harrastajateatteria. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa keskityttiin tutkimaan teatteriharrastuksen vaikutuksia nuoren hyvinvoinnille. Aineistonkeruu tapahtui teemahaastatteluna. Teemahaastattelu tehtiin kahdelle tarkoin kriteerein valituille nuorisoteatterin ohjaajille.

Tulosten mukaan teatteriharrastuksilla on paljon myönteisiä vaikutuksia nuoren hyvinvointiin. Teatteriharrastus opettaa ryhmätyötaitoja, lisää itsevarmuutta, kehittää itsetuntoa, opettaa sosiaalisia taitoja, pitää kaidalla tiellä ja valmentaa tulevaisuuteen. Tulokset osoittavat, että teatteriharrastus on erittäin hyvä keino edistää nuoren psykososiaalista hyvinvointia ja että nuoria olisi hyvä saada mukaan teatteritoimintaan.

Avainsanat Teatteri, nuoret, psykososiaalinen hyvinvointi, harrastajateatteri.

Sivut 31 s. + liitteet 1 s.

VISAMÄKI

Degree Programme in Crafts and Recreation
Therapeutic Crafts and Recreation

Author Kaarina Hartikainen **Year** 2016

Subject of Bachelor's thesis Theatre hobby as a promoter of a young person's psycho-social well-being – director's point of view

ABSTRACT

The aim of this thesis was to explore a theatre hobby as a promoter of a young person's psychosocial well-being. The thesis presents the point of view of amateur youth theatre directors. The thesis studied youth theatre directors' views and experiences on the effects that theater has as a promoter of a young person's psycho-social well-being.

The theoretical background of the thesis examined the theory of youth, the psycho-social well-being of young people, effects of culture on well-being, and amateur theatre. The research was conducted as a qualitative study, which focused on the effects of theater on the wellbeing of young people. The data were collected by thematic interview. The interview was conducted with two carefully selected youth theater directors.

The results show that an interest in the theater has many positive effects on young people's well-being. Theatre hobby teaches teamwork, self-confidence, develops self-esteem, teaches social skills to keeps you on the straight and narrow and prepares for the future. The results show that the theater hobby is a very good way of promoting young people's psycho-social well-being, and that it would be good to involve young people in theater activities.

Keywords theatre, youth, psychosocial well-being, amateur theatre.

Pages 31 p. + appendices 1 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	2
3	KULTTUURIN MERKITYS NUOREN PSYKOSOSIAALISELLE HYVINVOINNILLE.....	4
3.1	Kuka on nuori?.....	4
3.2	Nuoren psykososiaalinen hyvinvointi.....	5
3.3	Kulttuurin merkitys hyvinvoinnin edistämässä.....	8
4	TEATTERI HARRASTUKSENA.....	10
4.1	Lyhyt historia teatteriharrastuksen syntymisestä ja kehittymisestä.....	10
4.1.1	Harrastajateatterin merkitys yhteiskunnassa.....	11
4.1.2	Harrastajateatterit.....	12
4.2	Teatteriharrastuksen merkityksiä nuoren hyvinvoinnille.....	12
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	14
5.1	Laadullinen tutkimus.....	14
5.2	Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä.....	15
5.3	Nuorisoteatteriohjaajien haastattelut.....	16
6	HYVINVOINTIA TEATTERIHARRASTUKSELLA.....	17
6.1	Nuori ohjaajien silmin.....	17
6.2	Teatteria harrastava nuori.....	18
6.3	Ryhmäytyminen.....	19
6.4	Roolit.....	21
6.5	Näytelmän prosessi.....	22
6.6	Yleisö ja esiintymisjännitys.....	23
6.7	Miksi teatteri on hyvä harrastus?.....	24
7	TUTKIMUSTULOSTEN LUOTETTAVUUS.....	25
8	POHDINTA.....	27
8.1	Johtopäätökset.....	27
8.2	Opinnäytetyön arviointi.....	28
	LÄHTEET.....	30

Liite 1 Haastattelurunko teatteriohjaajille

1 JOHDANTO

Teatterin tekeminen on nykypäivänä erittäin suosittu harrastus, jota voi harrastaa useissa eri paikoissa, kuten kansalaisopistoissa ja kouluissa. Erityisesti nuorille teatteri tarjoaa monipuolisen harrastuksen, jolla on positiivisia vaikutuksia nuoren hyvinvoinnille. Teatterin tekemisen keinoin voidaan tukea nuoren kasvua ja kehitystä. Toki teatterin tekeminen on hyvä harrastus kaikenikäisille ja sitä pitäisi hyödyntää enemmän ihmisen hyvinvoinnin tukemisessa. Olisikin tärkeää tutkia millaisia vaikutuksia teatteriharrastukselle on yksilölle ja kuinka sitä voisi hyödyntää hyvinvoinnin edistäjänä.

Nuorten teatteriharrastusta on tutkittu paljon nuorten omasta näkökulmasta, mutta harvemmin on keskitytty tutkimaan ohjaajien näkökulmaa. Ohjaajan näkökulma voi tuottaa uudenlaista tietoa, jota nuoria tutkimalla ei ole saatu. Valitsinkin aiheen tuodakseni uudenlaista näkökulmaa teatteriharrastuksen vaikutuksista hyvinvoinnin edistäjänä.

Pääaineeni Hämeen ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnan koulutusohjelmassa oli terapeutin ohjaustoiminta, jolla pyritään tukemaan asiakkaan toimintakykyä ja kuntoutumista taidelähtöisen toiminnan keinoin. Sivuai-
neina minulla oli esittävä ilmaisu sekä osallistava ilmaisu. Opinnäytetyöni aiheeksi teatteri valikoitui oman kiinnostukseni mukaan. Oma teatteritaustani löytyy näyttelijänä monista erilaisista teatteriproduktioista muun muassa Myrsky-projektin Tyttöteatterin myötä. Olen koko ikäni harrastanut teatteria ja ilmaisua erilaisissa kokoonpanoissa. Sivuai-
neissani olen opiskellut erilaisia draamamenetelmiä ja improvisaatiota. Lisäksi olin mukana Hämeen ammattikorkeakoulun Kampusteatterissa näyttelijänä opintojeni aikana. Mielestäni teatteri aiheena sopii hyvin terapeutin ohjaustoimintaan, sillä teatteri on hyvin vahva tunteisiin vaikuttaja ja sen vaikutukset yksilöön voivat olla hyvinkin terapeutin ohjaustoimintaa. Esimerkiksi roolityöskentelyllä on hyvin vahva vaikutus yksilöön ja muun muassa psykodraaman ja sosiodraaman avulla voidaan käsitellä hyvinkin vaikeita asioita, joita ei välttämättä puhumalla saa käsitellyksi.

Teatteriharrastuksen merkitys nuoren psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä kiehtoi minua, sillä minulla on omakohtaisia kokemuksia teatteriharrastuksen positiivisesta vaikutuksesta hyvinvointiin. Lisäksi halusin tuoda teatteriharrastuksen merkityksen paremmin esille, sillä sitä ei välttämättä osata ajatella samalla lailla hyvänä harrastuksena kuten erilaisia urheilulajeja ratsastuksesta jalkapalloon. Litmasen, Pesosen, Renforsin ja Ryhäsen (2006, 9) mukaan teatteri on paljon monipuolisempi kokonaisuus kuin monet olettavat ja se antaa paljon hyvinvoinnin jokaiselle osa-alueelle. Ihminen on psykofyysissosiaalinen kokonaisuus. Jotta ihminen voisi hyvin, on jokaisen osa-alueen asiat oltava kunnossa.

Opinnäytetyölläni ei ole varsinaista toimeksiantajaa, sillä en kokenut tämän aiheen sitä vaativan ja halusin tehdä tutkimuksen omilla ehdoillani. Toki toimeksiantaja työelämästä olisi tuonut enemmän syvyyttä kokemuksen kautta opinnäytetyöhön ja olisi rajannut aihetta enemmän. Päädyin kuitenkin

kin tekemään opinnäytetyöni ilman konkreettista työelämän toimeksiantajaa, jolloin minulla oli vapaammat kädet aiheen käsittelyyn. Teatteriharrastuksen merkitystä ei ole Suomessa tutkittu erityisen laajasti, mutta tutkimuksia on tehty yliopistojen ja korkeakoulujen opiskelijoiden lopputöinä. Muun muassa Sinivuori (2002) on tehnyt teatteriharrastuksen merkityksestä väitöskirjan.

Keskityn opinnäytetyössäni nimenomaan ohjaajan näkökulmaan. Tavoitteenani oli saada tietoa ohjaajien näkökulmasta eikä itse nuorten näkökulmasta. Valitsin ohjaajan näkökulman, sillä aihetta on tutkittu pääsääntöisesti nuorison omasta näkökulmasta ja ohjaajien näkemykset asiaan ovat jääneet vähemmälle. Tällä tavoin kehitän samalla omaa ohjaajan ammatillista identiteettiäni ilmaisun näkökulmasta. Tarkoitukseni on tutkia teatteriharrastusta nuoren psykososiaaliseen hyvinvoinnin edistäjänä. Rajasin fyysisen hyvinvoinnin tutkimuksen ulkopuolelle eli en tutkinut nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia. Opinnäytetyö keskittyy tutkimaan ohjaajien näkemyksiä ja tulkitsemaan niitä. Haastattelin kahta ohjaajaa, jotka ovat työskennelleet nuorisoteatterin parissa. Haastatteleman ohjaajat arvioivat nuoren psykososiaalisen hyvinvoinnin kehityksen teatteriharrastuksen prosessissa havainnoinnin ja keskustelun kautta. Tutkimustulosten jatkotyöstäminen rajautuu opinnäytetyöni ulkopuolelle. Opinnäytetyöni aineiston rajaan keskittymällä vain Häme-Uudenmaan alueeseen enkä koko Suomen kattavaan aineistoon. Haastattelin kahta nuorisoteatteriohjaajaa tältä alueelta. Taustateorianäkökulmaksi käytin nuoren psykososiaalista hyvinvointia ja aikaisempia tutkimuksia teatterin vaikutuksesta hyvinvoinnille.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön aihevalintaan on vaikuttanut opintojeni lisäksi oma pitkä teatteriharrastuskokemukseni. Teatteri ja ilmaisulliset menetelmät ovat aina kiinnostaneet minua, joten oli luonnollista tehdä opinnäytetyö tästä aiheesta. Olen opinnoissani tavallaan ajautunut ilmaisullisiin menetelmiin ja opintojen edetessä käsitykseni itsestäni ilmaisullisten menetelmien ohjaajana on vahvistunut. Koen teatterin ja ilmaisun tärkeäksi osaksi itseäni ja pidän niitä myös vahvuuksinani. Haluankin tulevaisuudessa työskennellä ilmaisullisten menetelmien parissa, joten toivon, että tämän opinnäytetyön tekeminen vahvistaa ammatillista osaamistani ja identiteettiäni ohjaajana.

Opinnäytetyöni kohderyhmäksi valikoituivat nuoret, sillä minua kiinnostaa työskentely nuorten parissa. Myös oman ikäni kannalta koen samaistuvani kohderyhmään. Lisäksi minulla on kokemusta nuorten kanssa työskentelestä. Nuoret ovat myös ihmiskunnan tulevaisuus, joten mielestäni on tärkeää tukea heidän hyvinvointiaan. Aaltosen, Ojasen, Vihusen ja Vilénin (2003, 15–16) mukaan nuoruudessa koetaan monia kriisejä kun kasvetaan lapsuudesta aikuisuuteen, joten nuori on hyvin vaikutusaltis erilaisille valinnoille.

En kuitenkaan valinnut nuoria haastateltavikseni vaan haastattelin nuorisoteatterin ohjaajia. Halusin lähteä tutkimaan teatteriharrastuksen vaikutusta

hyvinvointiin nuorisoteatteriohjaajien näkökulmasta, sillä suurin osa aiheeseen liittyvistä tutkimuksista on toteutettu nuorten näkökulmasta. Teatteriharrastuksen vaikutuksesta nuoriin on tehty jo useita tutkimuksia: muun muassa Sinivuoren (2002) väitöskirja sekä Toivasen ja Turpeisen (2008) tutkimus.

Tietenkin nuorten oma ääni ja kokemukset saattavat antaa laajemman ja autenttisemman kuvan teatteriharrastuksen vaikutuksista, mutta se ei ota huomioon ohjaajan näkökulmaa. Ohjaajilta saatu tieto on yhtä arvokasta kuin nuorilta itseltään saatu tieto. Haastattelemani ohjaajat ovat toimineet useita vuosia nuorisoteatterin parissa, joten heillä on pitkäaikaista kokemusta nuorten toiminnasta teatteriharrastuksessa. Toisinaan ulkopuolinen saattaa nähdä kehityksen ja muutoksen paremmin kuin sen kokija, joten ajattelin ohjaajien olevan tässä tapauksessa mielenkiintoisempia haastateltavia. Ohjaajilla on enemmän ammattimaista tietoa ja taitoa huomata nuorissa tapahtuva muutos kuin nuorilla itsellään. Nuoret eivät välttämättä havainnoi teatteriharrastuksen merkitystä suoraan hyvinvoinnin kautta vaan välillisesti esimerkiksi kaverisuhteiden luomisen kautta.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia teatteriharrastuksen merkitystä nuoren psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä ohjaajan näkökulmasta. Tavoitteenani on myös selvittää, millaisilla keinoilla teatteriohjaajat pyrkivät lisäämään nuorten psykososiaalista hyvinvointia ilmaisullisilla menetelmillä.

Opinnäytetyön keskeiset kysymykset ovat seuraavat:

- Kuinka nuorisoteatteriohjaaja kokee teatteriharrastuksen edistävän nuoren psykososiaalista hyvinvointia?
- Kuinka ohjaaja voi edistää nuoren psykososiaalista hyvinvointia ilmaisullisilla menetelmillä teatteriharrastuksessa?

Näitä pääkysymyksiä tarkentava alakysymys on seuraava:

- Kuinka teatteriprosessin eri vaiheet voivat edistää nuoren psykososiaalista hyvinvointia?

Opinnäytetyö tuottaa lisää tietoa teatteriharrastuksen merkityksestä nuoren psykososiaaliseen hyvinvointiin. Samalla se avaa teatteriohjaajien näkemyksiä ja kokemuksia nuorisoteatterin hyödyllisyydestä. Koska käyttämäni aineisto on melko suppea, ei tuloksia voida yleistää vaan ne ovat suuntaa antavia. Opinnäytetyöstä tuleva tieto on sovellettavissa myös muille teatteriryhmille. Tavoitteenani on tuottaa tietoa teatteriharrastuksen merkityksestä nuoren psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä itselleni ja muille nuorisoteatterin parissa työskenteleville.

3 KULTTUURIN MERKITYS NUOREN PSYKOSOSIAALISELLE HYVINVOINNILLE

Tässä luvussa käsittelen ensin kulttuuria yleisesti. Seuraavaksi käsittelen sitä kuka on nuori ja kuinka nuoruus käsitetään, sillä nuoruus voidaan määritellä eri tavoin. Sen jälkeen avaan nuoren psykososiaalista hyvinvointia, mitä se on ja miten se ymmärretään. Lopuksi vielä käsittelen kulttuurin merkitystä hyvinvoinnin edistäjänä yleisesti.

Kulttuuri viittaa yhteisön piirissä omaksuttuun tapaan, maailman hahmottamiseen ja mielekkyyden kokemuksiin. Kulttuuri pitää sisällään yksilölliset itseilmaisut, luovat kyvyt, taidot ja pyrkimykset, arvot, normit ja ympäröivän yhteisön. Arkielämässä pienetkin asiat heijastavat kulttuuria. (Hyypä & Liikanen 2005, 105.)

Liikuntaa ja kuntoilua suositellaan terveyden ja hyvän toimintakyvyn edistämiseksi. Kuitenkin myös kulttuurilla on terveyttä edistäviä vaikutuksia. Hyypän (2013, 20) mukaan kulttuuri edistää terveyttä vähintään liikunnan veroisesti. Kulttuurin vaikutus terveyteen on parempi kuin laihduttamisen tai terveystoiminnan. Liikunta tukee ennen kaikkea fyysistä hyvinvointia, mutta sillä on myös psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Riittääkö sen tuoma hyöty myös psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille? Voisiko kulttuurilla lisätä psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutuksia? Fyysinen hyvinvointi vaikuttaa psykososiaaliseen ja päinvastoin. Ihminen onkin terve vain, silloin kun hänen kokonaisvaltainen hyvinvointinsa on tasapainossa. Kulttuuri ja sen monet muodot ovatkin hyvä keino lisätä psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Hyypän ja Liikasen (2005, 4) mukaan tutkimuksia kulttuurin vaikutuksesta hyvinvointiin on tehty, ja niiden osoittamien tulosten mukaan taideharrastusten on todettu edistävän terveyttä. Suomessa on vaikuttanut 1980-luvun lopulta alkaen Terveyttä kulttuurista -liike, joka on tukenut kulttuuritoimintaa terveydenhuollossa ja järjestänyt luentotilaisuuksia.

3.1 Kuka on nuori?

Nuori on suhteellinen käsite ja sitä voidaan käyttää eri-ikäisistä ihmisistä. Esimerkiksi viisikymmenvuotiaan mielestä kolmekymppinen on nuori, kun taas kolmikymppisen mielestä viisitoistavuotias on nuori. Nuori käsitettä käytetään kuitenkin yleisesti tarkoittamaan lapsuuden ja aikuisuuden välissä olevasta henkilöstä. Nuoruus on ikään kuin silta lapsuudesta aikuisuuteen, jolloin ei enää olla lapsia mutta ei vielä aikuisiakaan.

Nuoruuden raja voidaan määritellä biologisen kypsymisen, sosiaalisen kypsymisen tai juridisen täysi-ikäisyyden kautta. Nuoret eivät kuitenkaan kehity samalla nopeudella ja yksilölliset erot voivat olla useiden vuosien mittaisia. Lisäksi nuoren omat osa-alueet eivät kehity samanaikaisesti, joten esimerkiksi fyysisesti kypsä nuori voi olla tunne-elämältään vielä lapsellinen. Nuoruus ei ole yhtenäinen jakso ja eri-ikäiset voivat olla hyvinkin erilaisia ja eritasolla kehitysvaiheissaan. (Laine & Vilkkö-Riihelä 2007, 100.)

Sanotaan, että ihminen on niin nuori kuin itsensä tuntee. Minkä ikäinen sitten on nuori virallisesti? Nuoruus ajatellaan olevan aika murrosiän ja aikuisutumisen välillä. Nuoruuden alkaminen on helpompi määritellä kuin nuoruuden loppuminen. Koska ihmisen kehitys on yksilöllistä, niin ei voida asettaa täsmällistä ikähaitaria, joka pätsisi kaikkein kohdalla. Aaltosen, Ojasen, Vihusen ja Vilénin (2003, 18) mukaan nuoruuden ikähaitariksi on kuitenkin asetettu noin 11–25 vuotta, joka on vielä jaettu kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on niin sanottu varhaisnuoruus, joka sijoittuu noin ikävälille 11–14 vuotta. Toinen vaihe on keskinuoruus ikävälillä 15–18 vuotta ja kolmas vaihe on myöhäisnuoruus noin 19–25 vuotta. Nuoruuden ikähaitarin määritelmä tosin vaihtelee lähteiden mukaan.

Varhaisnuoruudessa keho alkaa muuttua murrosiän myötä, joten silloin tärkeäksi koetaan pyrkimys sopeutua omaan muuttuvaan kehoon ja heräävään seksuaalisuuteen. Kun keho muuttuu hormonaalisten muutosten myötä, voivat muutokset aiheuttaa mielen kuohahteluja. Tällöin nuori tuntee, että parhaiten hän saa ymmärrystä ikätovereiltaan, joten ystävyys- ja toverisuhteet muuttuvat tärkeämmiksi. Ikätoverien merkityksen myötä nuori alkaa vähitellen irrottautua kodin holhouksesta ja itsenäistyä. Usein nuoren suhde vanhempiin on koetuksella. Varhaisnuoruudessa eletään yleensä vielä lapsuuden minäkeskeisyyttä, jolloin kaikki saatu palaute otetaan itsen ja itsekeskeinen ajattelu on melko yleistä. Ryhmäpaineella on suuri merkitys ja ulkonäköön kiinnitetään paljon huomiota. (Laine & Vilkkö-Riihelä 2007, 100–108.)

Keskinuoruudessa nuori alkaa pohtia itseään ja omaa identiteettiään. Samalla nuori pohtii omia taitojaan, osaamistaan, suosiotaan ja seurustelukin voi astua kuvaan. Keskinuoruudessa itsekeskeisyys vähenee ja nuori pystyy ottamaan huomioon muita ihmisiä ja erilaisia tilanteita. Nuorella tapahtuu kognitiivista kehittymistä, joka pitää sisällään muun muassa loogisen ja abstraktin ajattelun taitojen kehittymisen. Sosiaalisen kehittymisen pääkohdina on oman sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman saavuttaminen ja yhteiskuntaan integroituminen. (Laine & Vilkkö-Riihelä 2007, 107–125.)

Myöhäisnuoruudessa keskitytään lopulliseen vanhemmista irtautumiseen ja parisuhteeseen. Myös koulutus- ja urakysymykset nousevat esiin sekä oman ammatti-identiteetin löytäminen nousee päämääräksi. Myöhäisnuoruudessa keskitytään luomaan omaa moraalialia sekä arvo- ja aatemaailmaa. Kodin ja vallitsevan aikuiskulttuurin normeja vastaan taistelemalla nuori alkaa muodostaa vähitellen omaa maailmankatsomustaan. (Aaltonen ym. 2003, 18.)

3.2 Nuoren psykososiaalinen hyvinvointi

”Nuoren ymmärtäminen lähtee ennen kaikkea halusta ymmärtää nuoren toimintaa, todellisia tarpeita ja ajatuksia. Tärkeintä on nuori itse: mitä hän maailmastaan viestittää. Nuorella on myös lakiin perustuva oikeus tulla kuulluksi.” (Aaltonen ym. 2003, 106.)

Ihminen on psykofyysissosiaalinen kokonaisuus. Psyko eli psyykkinen tar koittaa ihmisen mielen toimintoja, kuten ajattelua, muistia ja tunteita.

Psyykinen jakautuu yleensä kognitiiviseen eli tiedolliseen ja emotionaaliseen eli tuntevaan alueeseen. Fyysis tarkoittaa fyysistä eli se viittaa kehoon, ruumiillisuuteen ja hermoston toimintaan. Sosiaalinen puolestaan tarkoittaa yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutuksellisuutta. Psykososiaalinen hyvinvointi tarkoittaa siis henkistä ja yhteisöllistä hyvinvointia. Sosiaalinen kehitys nivoutuu yhteen persoonallisen kehityksen kanssa. (Vilkko-Riihelä 2008, 268–288.)

Nuori on elämässään murrosvaiheessa, jossa lapsesta kasvaa aikuinen. Nuoruus on siis välivaihe lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Nuoruuteen kuuluu paljon erilaisia muutoksia ja nuoren psykososiaalinen kehitys pitää sisällään monia asioita. Nuori kehittyy niin fyysisesti, kognitiivisesti kuin sosiaalisestikin ja myös seksuaalisuus alkaa kiinnostaa. Lehtovirran ja Peltolan (2012, 161) mukaan yksi nuoruuden jäsentämistapa ovat nuoruuden kolme kehitysvaihetta, jotka ovat ihmissuhteiden kriisi, identiteetti kriisi ja sosiokulttuurinen kriisi. Lisäksi kasvava seksuaalisuus tuo oman lisänsä nuoren kokemiin kriiseihin ja muutoksiin.

Yksi nuoruuden yleisimmistä psykososiaalisen kehityksen vaihteista on uhma. Yleensä uhmavaihe on nuoruuden alkuvaiheessa ja se kohdistuu usein vanhempiin, kouluun, ideologioihin ja arvoihin. Nuoren identiteetin kehitys vaikuttaa siihen mihin suuntaan uhma ratkeaa. Nuoruuteen kuuluu suurella osalla nuorista voimakkaita tunnekuohuja. Tunnekuohut aiheuttavat ovien paiskontaa ja koetaan, ettei kukaan muu ymmärrä miltä tuntuu kuin itse. Kuohuntavaiheen jälkeen tapahtuu yleensä tasapainottumista ja siirtymäriitit kuten rippikoulu ja ajokortti auttavat ylittämään rajoja. Nuoruuden loppu puolella suhde vanhempiin muuttuu aikuismaiseksi ja kypsemmäksi. (Vilkko-Riihelä 2008, 63–64.)

Nuoruudessa identiteetti muodostuu ja vahvistuu. Nuori elääkin noin 14–16 ikävuoden aikana identiteetinkriisi vaihetta. Nuoren oma minä ei ole identiteetiltään enää lapsi, mutta ei vielä täysin nuorikaan. Identiteetti on käsitys siitä kuka olen ja mihin kuulun. Se on jatkuva käsitys itsestä sekä tiedän paikkani ja tavoitteeni -tunne. Identiteetti pitää sisällään monia eri puolia. Henkilökohtainen tai persoonallinen identiteetti on se millaiseksi nuori itsensä tuntee. Sosiaalinen identiteetti on sisäistetty ryhmäsidonnaisuus, mihin minä kuulun. Sukupuoli-identiteetti kertoo nuorelle olenko tyttö, poika vai joku muu. Seksuaalinen identiteetti on kokemus miehenä/naisena olemisesta ja oman seksuaalisuuden olemassa olon hyväksymisestä. Nuorella seksuaalinen identiteetti ja suhde vastakkaiseen sukupuoleen ovat vielä epäselviä. Kulttuuri-identiteetti on identiteetin keskeinen osa kuulumisesta tiettyyn rotuun, kansallisuuteen tai uskonnolliseen ryhmään. Globalisaatio ja monikulttuurisuus muuttavat ihmisen kulttuuri-identiteettiä ja lisäksi media vaikuttaa siihen. (Vilkko-Riihelä 2008, 64; Lehtovirta & Peltola 2012, 162–163.)

Nuoruuteen kuuluu kaikkivoipaisuuden tunne. Välillä nuori tuntee pystyvänsä mihin tahansa ja olevansa valmis kaikkeen. Toisinaan taas nuori tuntee olevansa täysin pohjalla ja omat voimat tuntuvat pieniltä. Nuorilla on myös alkuvaiheessa melko mustavalkoinen käsitys asioista ja kaikki on

joko-tai. Nuoruuden edetessä mustavalkoisuus kuitenkin muuttuu sovittelevammaksi ehkä -linjaksi ja osataan ottaa huomioon useampia näkökulmia. (Vilkko-Riihelä 2008, 64.)

Nuoren psykososiaaliselle hyvinvoinnille tärkeää ovat vertaisryhmät ja kaverisuhteet. Vertaisryhmät ovat ystäviä, koulukavereita ja harrastuskavereita. Ihmissuhteiden painottuminen kaverisuhteisiin on Lehtovirran ja Peltolan (2012, 161) mukaan osa ihmissuhteiden kriisi -kehitysvaihetta. Tässä kehitysvaiheessa nuori tukeutuu enemmän vertaisryhmiin ja vanhemmat jäävät taka-alalle. Vertaisryhmälle kerrotaan asiat, joita vanhemmille ei haluta kertoa. Sinkkosen (2010, 57) mukaan vanhemmilta saatu kannustus ei riitä korvaamaan kavereilta saatua hyväksyntää. Ryhmät antavat vertailukohteita ja heiltä saa sosiaalista tukea. Toisaalta vertaisryhmät myös hallitsevat nuorta. Ulkonäköpaineet kasvavat ja oman kehon ulkomuoto nousee tärkeäksi. Samalla täytyy näkyä ja olla haluttava. Vilkko-Riihelän (2008, 64) mukaan nuoruudessa etenkin murrosiässä muiden nuorten sosiaalinen hyväksyntä menee usein hyvien arvosanojen ja perheroolien edelle. Nuorisokulttuurit nousevat esiin ja halutaan kuulua tietynlaiseen ryhmään. Musiikki-, urheilu- ja muotimaailman idolit nousevat tärkeiksi ja heidän kauttaan nuori luo identiteettiä ja ottaa eroa perheen ja vanhempien maailmasta. Idoleihin myös ihastutaan ja heidän kauttaan nuori harjoittelee omia tunteitaan ja heräävän seksuaalisuuden hallintaa.

Nuoren psykososiaaliselle hyvinvoinnille voi vaarana olla vertaisryhmien puute. Jos etenkin varhaisnuoruudessa nuori jää joukon ulkopuolelle tai joutuu kiusatuksi, voi hänen hyvinvointinsa kärsiä vakavastikin. Nuorella on paljon paineita, mutta hänen psyykkiset rakenteensa paineiden kestämiseksi ja niistä selviämiseksi eivät ole vielä kehittyneet tarpeeksi. Nuoruudessa koetut häpeäkokemukset jäävät mieleen ja voivat muokata omia mielikuvia itsestä pysyvästi. Asiat, joista nuorena on joutunut kiusatuksi, voivat vaikuttaa vielä aikuisuudessakin omaan minäkuvaan. (Sinkkonen 2010, 59.)

Nuoruuteen kuuluu vahvasti myös konkreettinen irtautuminen kodista ja vanhemmista. Usein nuori irtautuu kodin arvomaailmastakin luodakseen oman näkemyksensä maailmasta. Lehtovirran ja Peltolan (2012, 163) mukaan nuoret muuttuvat kriittisiksi ja he saattavat voimakkaasti vastustaa aikuisten maailmaa ja arvoja. Myös opittuja arvoja ja normeja testataan ja tällöin kuvaan saattavat astua tupakka ja päihdekokeilut. Nuori kokee usein riippuvuus-ristiriitaa, joka jatkuu läpi elämän. Sinkkosen (2010, 64) mukaan nuoren psyykkinen itsenäistyminen tapahtuu vähitellen ja hitaasti. Nuorella on halu olla itsenäinen ja tehdä omat ratkaisunsa, mutta samalla hän kaipaa aikuisen holhousta ja syyliä (Vilkko-Riihelä 2008, 63).

Nuoren hyvinvoinnin perustana ovat samat peruseriaatteet kuin kaikilla ihmisillä; ravitsemuksen, unen ja levon sekä liikunnan tasapaino. Näiden perusasioiden lisäksi nuori tarvitsee turvallisuutta, hyväksytyksi tuleamista, läheisyyttä ja itsenäisyyttä, sekä elämän merkityksellisyyden ja tavoitteiden löytymistä voidakseen hyvin. Kun perustarpeet on täytetty jäljelle jää itsensä toteuttamisen tarve, jonka toteuttamiseen nuori voi harrastaa esimerkiksi teatteria. Uusimmat tieteelliset tutkimukset ovatkin osoittaneet, että

yhteisöllisellä kulttuurin harrastamisella on myönteinen vaikutus terveyteen ja hengissä säilymiseen. (Hyypä 2013, 8.)

Kun nuori tuntee itsensä tarpeettomaksi tai heikoksi, hän hakee voimavaroja muista ihmisistä tai ryhmistä, joissa hän saa huomiota ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Vaarana voi olla, että nuori päätyy sellaisiin ryhmiin, joissa hänen elämänskatsomuksensa kääntyy häntä itseään vastaan. Nuorta tulisikin tukea löytämään sellaisia ryhmiä, joissa hän voi kokea olevansa turvassa. Tällaisia ryhmiä ovat muun muassa harrastusporukat, joissa nuori pääsee samanhenkisten kanssa samoihin piireihin. Samalla hän myös saa toteuttaa itseään sellaisena kuin on ja omien mielenkiinnonkohteiden mukaan. (Aaltonen ym. 2003, 179.)

3.3 Kulttuurin merkitys hyvinvoinnin edistämässä

Hyypän ja Liikasen (2005, 86–90) mukaan kulttuurin kuluttamisen ja taideharrastusten on todettu edistävän terveyttä ja estävän dementoitumista. Ruotsissa tehdyn tutkimuksen mukaan kulttuuria harrastavat elävät harrastamattomia pidempään. Tutkimuksella, joka on tehty tutkimalla Pohjanmaan väestöä, on osoitettu, että vapaa-ajan ystävyysverkosto, yhdistystoiminta ja aktiivinen kulttuuriharrastustoiminta liittyvät hyvään terveyteen. Lisäksi koko Suomen edustavaa väestöä tutkimalla on vahvistettu, että aktiivinen harrastustoimintaan osallistuminen lisää lisäelinvuosien mahdollisuutta. Ruotsissa toteutetun tutkimuksen kolmetoista vuotta kestäneissä väestötutkimuksissa yhteenvetona voidaan todeta, että kulttuurin harrastajat elävät muita pitempään. Tutkimus osoitti myös sen, että kulttuuriharrastuksiltaan passiivisten muuttuminen kulttuuriaktiivisiksi ennustaa hyvää terveyttä (Hyypä & Liikanen 2005, 86–90). Lisäksi Hyypän (2002, 53) mukaan kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että ystävyys ja yhteenkuuluvuus pitävät hengissä yhtä tehokkaasti kuin tupakoimattomuus ja matala verenpaine. Samoihin Kotilainen, Siivonen ja Suoninen (2011, 134) toteavat, että sosiaali- ja terveystutkimuksissa on huomattu taide- ja kulttuurikokemusten vaikuttaneen kaiken ikäisten ihmisten hyvinvointiin ja jopa hengissä pysymiseen.

Mikä voi selittää kulttuurin vaikutuksen hyvinvointiin? Hyypän ja Liikasen (2005, 86–98) mukaan sosiaalinen pääoma voi selittää kulttuuri- ja taideharrastuksen vaikutuksen. Sosiaalinen pääoma sisältää me-hengen ja yhteisöllisyyden, jotka kuvastavat vuosikymmenien aikana syntyneitä elämisen tapaa, johon yhteisön jäsenet huomaamattaan kasvavat. Sosiaalinen pääoma perustuu yhteisön peruskulttuuriin, joka syntyy psykososiaalisesta, historiallisesta ja paikallisesta me-hengestä. Pitkäikäisten väestöjen ja yhteisöjen elintapaan kuuluu monipuolinen kulttuuritoiminta ja -harrastaminen. Kulttuuriharrastuksissa kuten esimerkiksi teatteriharrastuksessa kyse ei ole vain näyttelemisestä vaan pikemminkin keskinäisestä luottamuksesta ja yhteisen asian hyväksi yhdessä toimimisesta. Teatteriharrastus on esimerkki sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta, joka edistää hyvän olon tunnetta.

Kotilaisen, Siivosen ja Suonisen (2011, 134) mukaan nuoret päätyvät harrastamaan taiteita, sillä he kokevat taiteen lisäävän heidän iloaan, elämyksiään ja he saavat siitä onnistumisen tunteita. Nuoret pitävät tärkeinä myös uuden oppimista ja luomista, itseilmaisua, kavereiden saamista ja tapoamista sekä yhdessä tekemistä. Hyypän ja Liikasen (2005, 52–87) mukaan taiteiden ja kulttuurin harrastaminen herättääkin kokijassa ja harrastajassa myönteisiä tunteita ja tästä ollaan yksimielisiä. Esimerkiksi konsertissa käyminen, näytteleminen, runon lukeminen tai kitaran soittaminen aiheuttavat myönteisiä emootioita eli tunteita. Taidehavainnot ja -elämykset vaikuttavat tiedostamattomaan alitajuntaamme. Kyseessä on sisäisen psyykkisen maailman kannalta myönteinen vaikutus, jossa aistihavaintojen aiheuttamat emootiot toimivat meissä myönteisesti ja edistävät terveyttä.

Kulttuurikiinnostuminen alkaa muodostua jo lapsuudessa ja varhaislapsuuden kodin kulttuuri- ja taidemyönteisyys vaikuttavat pysyvästi tulevaisuuden kulttuurikiinnostukseen. Sinkkonen (2010, 247) toteaa, että nuoruus on luovuuden aikaa, jolloin aletaan muun muassa kirjoittaa runoja tai perustetaan bändi. Nuorena luovaksi voivat heittäytyä myös sellaiset persoonat, jotka eivät ole aikaisemmin osoittaneet kiinnostusta luovaan toimintaan. Hyypän ja Liikasen (2005, 79) mukaan kulttuurikiinnostuksen lisääntymistä tukee myös kodin ulkopuolinen toiminta kuten erilaiset kerhot ja harrasteryhmät. Kouluissa järjestettävä kulttuuri- ja taidekerhotoiminta voivat auttaa lasta, jolla on sopeutumisvaikeuksia ja muita elämän riskitekijöitä. Hyypän ja Liikasen (2005, 79) mukaan Amerikassa tehdyt tutkimukset ovat vahvistaneet, että koulun opetussuunnitelman ulkopuolella järjestettävä taidetoiminta vähentää koulusta poissa oloja, humalajuomista ja päihteiden käyttämistä sekä parantaa edistymistä koulussa ja jatko-opinnoissa. Erilaisissa kerhotoiminnoissa kuten bänditoiminnassa ja näytelmäkerhoissa mukana olleet koululaiset pärjäsivät muita paremmin sekä koulussa että sen jälkeisessä elämässä. Tutkimusten mukaan koulun tarjoama vapaaehtoinen kulttuuriharrastustoiminta suojaa nuoria myöhemmältä rikolliselta käyttäytymiseltä, mutta esimerkiksi jääkiekkjoukkueeseen kuuluminen ei siltä suojaa.

Kotilainen, Siivonen ja Suoninen (2011, 135) kuvaavat Allardtin ja Bardyn määritelmiä siitä, että taiteellinen toiminta vaikuttaa hyvinvointiin ainakin kahdella tavalla, itsen toteuttamisen ja yhteisöllisten suhteiden rakentumisen kautta. Hyypän ja Liikasen (2005, 113) mukaan taide- ja kulttuuritoiminnalle voidaan nähdä ainakin neljä välineellistä vaikutusta ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Ensimmäisenä ja tärkeimpänä on taide elämyksinä, merkityksinä ja taidenautintoina sellaisenaan ja osana ihmisen tarpeita, sillä taide virittää aisteja ja rikastuttaa elämysmaailmaa. Toisena vaikutuksena on taiteen ja kulttuuritoiminnan yhteys parempaan työkykyyn, hyvään terveyteen ja hyvän elämän kokemuksiin. Kolmantena esiin nousee kulttuuritoiminnan ja harrastamisen myötä syntyneet yhteisöllisyys ja verkostot, joiden avulla ihminen pystyy hallitsemaan elämää paremmin. Neljäntenä kohtana on viihtyisä ympäristö taiteen, arkkitehtuurin ja sisustamisen luomana. Kun ympäristö ja luonto ovat kauniita, voivat ne virkistää ja edesauttaa kuntoutumista. Kulttuurilla ja taiteella on vaikutusta sosiaaliseen hyvän elämän kokemuksiin ja se auttaa meitä ottamaan haltuun ja jäsentämään arkeamme.

4 TEATTERI HARRASTUKSENA

Tässä neljännessä luvussa käsittelen teatteria harrastuksena. Ensiksi esittelen teatteriharrastuksen syntyä ja historiaa Suomessa. Esittelen minkälaisia vaikutuksia teatteriharrastuksella on ollut yhteiskunnassa. Lisäksi kerron mitä ovat harrastajateatterit ja kuinka nuorisoteatteri linkittyy harrastajateatteriin. Lopuksi vielä käsittelen jo olemassa olevaa tutkimustietoa teatteriharrastuksen merkityksestä nuoren hyvinvoinnille. Nämä toimivat taustateorianani omaan tutkimukseeni.

Teatteri on monipuolinen harrastus, jolla on pitkät juuret ainakin Antiikin Kreikkaan asti. Teatteri antaa harrastajalleen paljon niin henkisesti, fyysisesti kuin sosiaalisestikin. Teatteri on kanava elämään liittyvien asioiden ja ilmiöiden tutkimiseen sekä vuorovaikutuksen ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen. Teatterilla voidaan vaikuttaa ihmisten asenteisiin, käsityksiin, toimintaan ja ajattelutapaan. Teatterilla voidaan nostaa esiin sellaisia asioita, joiden käsitteleminen muuten koetaan hankalaksi esimerkiksi koulukiusaaminen ja rasismi. Teatterilla on jo vuosia nostettu esiin yhteiskuntaa ravittavia teemoja.

4.1 Lyhyt historia teatteriharrastuksen syntymisestä ja kehittymisestä

Suomessa teatteri on jaoteltu yleensä ammattiteattereihin ja harrastajateattereihin. Nuorisoteatterit luetaan harrastajateattereihin, sillä ne ovat osa harrastustoimintaa. Nykypäivänä ammattiteattereita pidetään paremmassa asemassa kuin harrastajateattereita, vaikka ammattiteatterien juuret ovat harrastajateattereissa. Onneksi Suomessa kuitenkin osataan arvostaa myös harrastajateattereita.

Suomessa harrastajateatterit ovat saaneet alkunsa 1800-luvun lopulla. 1870- ja 1880-luvuilta lähtien näytteleminen kuului osana kansalaistoimintaan, kun palokunnat, raittius- ja nuorisoseurat sekä työväenyhdistykset aloittivat toimintansa. Yhdistykset ja seurakunnat rakensivat toimintaansa varten talon ja juhlasaliin rakennettiin näyttämö. Suomessa järjestettiin iltamia työväenyhdistysten ja nuorisoseuran taloilla. Iltamien yksi kohokohta oli näytelmäkappaleen esitys. Esitysten taiteelliseen tasoon alettiin kiinnittää huomiota ja 1900-luvun alkupuolella järjestettiin seurojen kesken koulutuksellisessa tarkoituksessa esityskilpailuja. Näytelmiä oli harjoiteltu yleisesti ilman ohjaajaa, kukin omaan rooliinsa keskittyen. Pian kuitenkin huomattiin, että ohjaaja oli tarpeellinen näytelmän teossa. (Laaksovirta 1993, 92–93.)

Monet sivistysjärjestöt pyrkivät palkkaamaan ammattilaisia näyttämöidensä ohjaajiksi. Ohjaaja viipyi seurassa muutaman viikon ja siinä ajassa harjoiteltiin koko illan näytelmä. Aika oli varsin lyhyt ja silloin ei päästy kovin pitkälle teatterin tekemisen alkeissa. Ohjaajakoulutuksen tarve oli siis välttämätöntä toiminnan jatkumisen turvaamiseksi. Seuranäyttämöiden ohjaajille sekä näyttelijöille järjestettiin kursseja, joiden esikuvana toimi liikuntakasvatusalan ohjaajakoulutuksen malli. (Laaksovirta 1993, 93–95.)

Työväen Näyttämöiden liitto (TNL) järjestettiin vuonna 1920. Sen pyrkimyksenä oli kohottaa työväennäyttämöiden taiteellisia valmiuksia järjestämällä parin viikon mittaisia kursseja. Vaikka sivistysjärjestöt järjestivät kursseja ja koulutuksia, niin valitettavasti apu jakautui epätasaisesti ja satuman varaisesti. Monet syrjäkyläisten näyttämöistä jäivät apua vaille kun taas erityisesti kaupungeissa toimivat näyttämöt saattoivat kohota taiteelliselta tasoltaan ammattilaisiksi. Monet näistä harrastajateattereista ovatkin olleet monen nykyisen kaupunginteatterin alku. (Laaksovirta 1993, 95.)

Harrastajateattereiden etuja maanlaajuisesti hoitamaan perustettiin vuonna 1948 Seuranäyttämötoiminnan Keskusliitto kansansivistystyötä tekevien järjestöjen toimesta. Vuodesta 1967 järjestön nimi on ollut Suomen Harrastajateatteriliitto (SHT). Ruotsinkielisestä harrastajateatterista on vastannut vuodesta 1906 lähtien Finlands Svenska Ungdomsförbund (FSU). 1960-luvulla FSU:n piiristä irtosi muutama näyttämö vuonna 1964 perustaen järjestön Centralförbundet för Svenska Teateramatörer i Finland (CF). CF:n pyrkimyksenä oli kokeilevan teatterin ja itse draaman prosessin tutkiminen perinteisen harrastajateatteri toiminnan sijaan. Vuonna 1967 aloitti toimintansa Suomen Ylioppilasteatteriliitto (SYTL), joka jatkoi 1962 perustetun Suomen Teiniteatteriliiton toimintaa. (Laaksovirta 1993, 95.)

Kaikkien edellä mainittujen järjestöjen toimintaan ja ohjelmaan on kuulunut jonkinasteisen koulutuksen ja katselmusten järjestäminen sekä muun asiantuntija-avun antaminen. Harrastajateatterijärjestöjen yhteistyöelimeksi perustettiin vuonna 1968 Harrastajateatterien Yhteistoimikunta, silloiselta nimeltään Suomen AITA/IATA ja NAR -keskus/Harrastajateattereiden yhteistoimikunta, johon kuuluivat CF, FSU, SHT ja TNL. Nykyisin se tunnetaan Suomen AITA/IATA-keskuksena. (Laaksovirta 1993, 95–96.)

4.1.1 Harrastajateatterin merkitys yhteiskunnassa

Suurimmissa kaupungeissa työväen näyttämöillä oli työväenyhdistys takanaan ja näillä teattereilla oli myös poliittista merkitystä ympäristössään ja sen kautta vaikutusta työväestön asemaan. Maaseudulla ja pienemmillä paikkakunnilla aatepoliittisuus nousi harvemmin selkeänä esille. Pienillä paikkakunnilla ohjelmistot olivatkin sekä työväen että porvarillisilla näyttämöillä sangen yhtenevät. Teatterin ja näytteleminen harrastus kasvatti sivistyksellistä pohjaa aikana, jolloin kansallinen tietoisuus voimistui ja haki täsmällisempiä muotoja. Suomen ollessa vieraan vallan alla, voitiin taiteen muodossa sanoa sellaista, jota ei muuten olisi voinut ilmaista. (Laaksovirta 1993, 92–93.)

Aatepolitiikan lisäksi harrastajateatterilla oli syvempikin merkitys yksilölle. Harrastajateatteriharrastuksen parissa ihmisille oli tärkeintä sosiaalinen kanssakäyminen ja viihtyvyys raskaan työn ja usein ankeiden elinolosuhteiden vastapainoksi. (Laaksovirta 1993, 92–93.)

4.1.2 Harrastajateatterit

Suomessa teatteria voi harrastaa monissa erilaisissa organisaatioissa. Teatteriharrastuspaikkoina mainittakoon kansalais- ja työväenopistot, ylioppilasteatterit, koulujen teatterikerhot, kansanopistot, lapsi- ja nuorisoteatterit, aikuisten ja sekaryhmien harrastajateatterit, radio- ja televisioteatteri, päiväkodit, työväen näytelmäpiirit ja -näyttämöt, ammattiteattereiden harrastajat sekä seurakuntien näytelmäpiirit. Lisäksi teatteria voi harrastaa toimimalla avustajana ammattiteatterissa ja käymällä katsomassa teatteriesityksiä. (Sinivuori 2002, 19–20.)

Harrastajateattereissa taloudellinen riski ei yleensä ole yhtä suuri kuin ammattiteattereilla, joten siellä voidaan ottaa suurempia taiteellisia haasteita. Harrastajateatteri mahdollistaa uusien kirjoittajien ja ohjaajien paremman esille pääsemisen ja taitojen kehittämisen. Harrastajateattereissa myös uudet näyttelijäkyvyt pääsevät loistamaan lavalla, koska vaatimukset eivät ole niin suuria kuin ammattiteattereissa. Ammattitaitoinen harrastajateatteri voi tuoda myös pientä kilpailua ammattiteattereihin, jolloin saadaan paremmin molempien tahojen voimavarat ja kyvyt yleisön hyödyksi. (Sinivuori 2002, 20.)

Nuorisoteatterit ovat harrastajateattereita, joissa harrastajana toimivat nuoret ja lapset. Nuorisoteatteritoimintaa järjestetään ympäri Suomea eripaikkakunnilla. Valitettavasti nuorisoteattereita ei välttämättä ole tarpeeksi verrattuna kysyntään ja yleensä nuorisoteatterit sijaitsevat isommilla paikkakunnilla. Nuorisoteatterit ovat saaneet alkunsa nuorten halusta osallistua teatteritoimintaan. Harrastajateattereissa ei välttämättä ole ollut sijaa nuorille, joten heitä varten on lähdetty tekemään omia harrastusmuotoja. Nuorisoteattereilla ei ole mitään yhtenevää historiaa vaan ne ovat saaneet alkunsa kunkin paikkakunnan tarpeiden ja kiinnostusten mukaan. Esimerkiksi Hämeenlinnan lasten ja nuortenteatteriharrastustoiminta sai alkunsa reilut 50 vuotta sitten Teatterikerhon aloitteesta (Myllyniemi 2007, 7).

Kouluihin ja kuntiin eri tahoille kehittyy erilaisia teatteriharrastusryhmiä. Ryhmien vetäjinä toimii henkilöitä, joilla on erilaisia koulutustaustoja. Nuorisoteatteriohjaajat ovat yleensä itse olleet mukana teatteritoiminnassa näyttelijöinä tai taustavaikuttajina. He ovat oman harrastaneisuuden kautta päätyneet ohjaamaan nuorisoteattereita tarjotakseen nuorille harrastusmahdollisuuksia. Nuorisoteatteri ohjaajat voivat olla myös teatterialan ammattilaisia, joilla on koulutusta teatterityöskentelystä ja ohjaamisesta. Useasti myös ammattinäyttelijät ohjaavat harrastajateattereita. (Sinivuori 2002, 27.)

4.2 Teatteriharrastuksen merkityksiä nuoren hyvinvoinnille

Teatterilla on paljon annettavaa ja se on erittäin hyvä harrastus kaiken ikäisille ihmisille. Erityisesti teatteri on hyvä harrastus nuorille, sillä se tukee nuoren hyvinvointia monella tavalla.

Teatteri ei ole vain valmiin näytelmän näyttelemistä vaan se sisältää paljon syvempiä ulottuvuuksia. Toivasen ja Turpeisen (2008, 122–123) mukaan

teatterin luonteeseen kuuluu elämän ilmiöiden, ihmisten erilaisuuksien synnyttämien konfliktien, syiden sekä seurausten syvämpi tarkastelu ja ymmärtäminen. Teatterin keskiössä toimivat näyttelijä ja näyttelemine. Teatterissa nuori pääsee kokeilemaan erilaisia rooleja, jotka toimivat samalla kehittyvälle nuorelle mahdollisuutena käsitellä ja ilmaista itseään, omia tunteitaan ja ajatuksiaan häntä ympäröivästä maailmasta teatterin keinoin. Nuori pääsee käsittelemään sellaisia tunteita ja kokemaan sellaisia tilanteita, joita hän ei välttämättä oikeassa elämässä ole kohdannut. Toisaalta nuori voi elämässä joutua kohtaamaan sellaisiakin asioita, joita hän on käsitellyt teatterissa ja näin ollen osaa suhtautua yllättäviinkin tilanteisiin. Teatterin myötä nuorella on myös mahdollisuus oppia ymmärtämään sekä itseään että kanssaihmiä ja tuttuja sekä tuntemattomia. Roolityössä on tärkeää, että nuori toimii roolissaan toteuttaen roolihahmonsa pyrkimyksiä, samalla uskoen niihin ja kokien roolityön edellyttämiä tunnetiloja. Nuori käyttää roolityöskentelyssä ilmaisuvälineenä omaa kehollisuuttaan ja puhettaan.

Teatteriharrastus tukee myös keskittymistä, sillä näytelmää tehdessä täytyy keskittyä tilanteeseen ja vastaanäyttelijöihin. Nuoren on täytynyt opetella vuorosanat ulkoa ja niiden esittäminen ääneen oikeassa tilanteessa oikealla tavalla vaatii äärimmäistä keskittymistä tekemiseensä ja tilanteen huomioimista. Nuoren täytyy myös keskittyä rooliinsa siten, että hän pystyy välittämään roolihahmon tunteet ja pyrkimykset myös yleisöille eikä vain vastaanäyttelijöille. Kun nuori on keskittynyt rooliinsa ja tekemiseensä, hän kykenee tekemään fiktiota, johon katsojalla on mahdollisuus samaistua ja uskoa näkemäänsä. (Toivanen & Turpeinen 2008, 123.)

Kuten yllä mainitsin, niin teatteri on vahvasti myös kehollista toimintaa. Toivasen ja Turpeisen (2008, 123) mukaan kehollisuus on läsnäoloa, itsensä tuntemista ja itsetuntemuksen laajentamista alueille, joita on vaikea kuvata sanoin. Kehollisuus ja sen ymmärtäminen on hyvin tärkeää nuorelle, sille murrosiässä nuoren kehollisuus on idullaan ja kehittymässä, etsien itseään. Kehon kanssa työskenneltäessä oma keho on helpommin hyväksyttävissä ja sen näkee kokonaisvaltaisemmin. Silloin toimitaan usein äärialueilla, jolloin ollaan paljaimmillaan ja sulkeutuneena. Jos omaa kehoaan ei hyväksy ja antaa sen lukkiutua, niin vapaa ilmaisu estyy. Liikkuminen onkin tärkeä osa teatteritoimintaa, sillä liikkuminen avaa kehollista ilmaisua. Kehittyvä kehoitsetunto luo pohjaa luontaiselle lava-olemukselle, joten liikkuminen on hyvin tärkeää.

Vaikka teatterissa keskitytään paljon yksilöön, on teatteri kuitenkin pääasiassa yhteisöllistä toimintaa. Jokainen nuori keskittyy luomaan omaa roolihahmoaan ja tekemään työnsä keskittyneesti, mutta jotta kokonaisuus olisi onnistunut, tarvitaan yhteisöllisyyttä. Nuoren elämässä on monesti hetkiä, jolloin tuntuu, ettei kukaan ymmärrä ja hän kokee olevansa yksin maailmassa. Nykyisessä sosiaalisen median paineessa nuoret ovat useasti fyysisesti yksin ja juttukaveri on yleensä ruudun takana. On hienoa, että nuorella on kavereita, mutta virtuaaliystävyyks ei korvaa fyysistä yhdessä oloa. Teatteriharrastuksessa joutuu väkisin tekemisiin muiden kanssa ja ryhmäytyminen on erittäin tärkeää ryhmädynamiikan kannalta. Yleensä teatteriharrastuksen pariin hakee hyvin samanhenkisiä ihmisiä, joten ystäväystyminen on

lähes väistämätöntä. Vaikka ystävyysuhteita ei syntyisikään, on yhdessä tekeminen aina parempi vaihtoehto kuin yksin kotona murjottaminen. (Ohjaaja 1 2015; Ohjaaja 2 2015.)

Kari Uusikylän (2008, 18) mukaan monen taiteellisesti lahjakkaan nuoren ongelma on usein yksinäisyyden tunne. Monet taiteellisesti lahjakkaat tuntevat itsensä erilaiseksi kuin muut ikätoverinsa. Jotkut luovista nuorista kestävät alistamista, väheksymistä ja yksinäisyyden tunteita, joita ymmärtämättömän ympäristö tuottaa ja kohdistaa luovaan nuoreen. On myös olemassa niitä luovia nuoria, jotka eivät näitä paineita kestä ja päätyvät kieltämään luovuutensa ja saattavat sen seurauksena kärsiä mielenterveysongelmista, koska on raskasta elää muiden vaatimusten mukaan. Siksi on tärkeää, että luovalla nuorella olisi lähellään joku turvallinen, tukea antava ja ymmärtävä aikuinen, joka hyväksyy nuoren erilaisuuden. Näin ollen nuori säilyy eheänä, alkaa uskoa itseensä, kykyihinsä ja luovuuteensa. Tämä aikuinen ei välttämättä ole aina nuoren oma vanhempi vaan esimerkiksi teatteriharrastuksen parissa olevan nuoren ohjaaja, joka näkee nuoren luovat kyvyt.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerron opinnäytetyössäni käyttämästäni tutkimusmenetelmästä ja tutkimusaineiston keruusta. Avaan myös hieman laadullista tutkimusta ja teemahaastattelua.

5.1 Laadullinen tutkimus

Käytin opinnäytetyössäni laadullista tutkimusta, sillä tutkin teatteriharrastuksen laatua enkä määrää. Vilka (2005, 97) määrittelee laadullisen tutkimuksen tutkimukseksi, jossa tarkastellaan merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Nämä merkitykset ilmenevät suhteina ja niiden muodostamina merkityskokonaisuuksina. Merkityskokonaisuudet puolestaan ilmenevät erilaisina tapahtumina, kuten ajatuksina, toimintana, päämäärien asettamisena ja yhteiskunnan rakenteina. Tutkimuksen tavoitteina ovat ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudesta. Vilkan (2005, 97) mukaan näiden kuvausten voidaan olettaa sisältävän niitä asioita, joita ihminen pitää itselleen elämässään merkityksellisinä ja tärkeinä. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2004, 152) mukaan lähtökohtana laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen ja tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Tutkimus, joka on toteutettu laadullisella tutkimusmenetelmällä sisältää aina kysymyksen: mitä merkityksiä tutkimuksessa tutkitaan? Tämän takia tutkijan tulee täsmentää, tutkitaanko kokemuksiin vai käsityksiin liittyviä merkityksiä. Kokemus on aina omakohtainen ja käsitykset puolestaan kertovat yhteisön perinteellisistä ja tyypillisistä tavoista ajatella yhteisössä. Tässä opinnäytetyössä tutkin nuorisoteatterin ohjaajien kokemuksia kuinka teatteriharrastus voi edistää nuoren hyvinvointia. (Vilka 2005, 97.)

Vilkan (2005, 98) mukaan laadullisen tutkimusmenetelmän erityispiirteenä on se, että kyseisellä tutkimusmenetelmällä tehdyn tutkimuksen tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta vaan tavoitteena on tutkimuksen aikana muodostuneiden tulkintojen avulla näyttää esimerkiksi ihmisen toiminnasta tai hänen tuottamistaan kulttuurituotteista jotakin, joka on välittömän havainnon tavoittamattomissa. Tutkija ikään kuin ratkaisee arvoituksia, joita nämä välittömän havainnon tavoittamattomissa olevat asiat edustavat. Ihmisten kuvailemat kokemukset ja käsitykset ovat kuin johtolankoja, joilla tulkitaan eli ratkaistaan arvoituksia. Tulkinnan avulla luodaan tutkimuksessa malleja, ohjeita, toimintaperiaatteita ja kuvauksia tutkittavasta asiasta. Pyrkimyksenä kvalitatiivisessa tutkimuksessa on löytää ja paljastaa tosiasioita sen sijaan, että todennettaisiin jo olemassa olevia väitteitä (Hirsjärvi ym. 2004, 152).

Laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutetussa tutkimuksessa tutkimusaineistoa voidaan kerätä monella eri tavalla. Pääasiallisesti tutkimusmenetelmä pyrkii tutkimaan ihmisen tuottamaa materiaalia, joka kertoo niistä laaduista, joita ihmiset ovat elämässään kokeneet. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2004, 155) mukaan tutkija luottaa siis enemmän omiin havaintoihinsa ja haastateltavan keskusteluihin kuin mitattuun tietoon. Vilkan (2005, 100–101) mukaan tutkittava kohdejoukko pyritään valitsemaan tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Tutkimusaineistoksi laadulliseen tutkimukseen soveltuvat esimerkiksi esineet, ihmisen puhe-, kuva- ja tekstiaineistot, kuvanauhoitteet, päiväkirjat, arkitomateriaalit, valokuvat ja lukuista muut ihmisen tuotokset. Useimmiten kuitenkin tutkimusaineistoksi valitaan ihmisen kokemukset puheen muodossa, jolloin tutkimusaineisto kerätään haastatteluina. Laadullisen tutkimusmenetelmän tutkimushaastattelumuotoja ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Haastattelut voidaan suorittaa joko yksilöhaastatteluina tai ryhmähaastatteluina. Yksilöhaastattelu soveltuu henkilön omakohtaisen kokemuksen tutkimiseen kun taas ryhmähaastattelu yhteisön käsitysten tutkimiseen.

5.2 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Tutkimusmenetelmäksi tähän tutkimukseen valitsin teemahaastattelun, joka lienee yleisimmin käytetty tutkimushaastattelun muoto. Valitsin teemahaastattelun sen vuoksi, että se antaa haastateltavalle vapauden kertoa asioista laajemmin kuin strukturoituhaastattelu. Lisäksi teemahaastattelussa vastaajan oma ääni tulee paremmin esiin. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2004, 197) mukaan teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelua nimitetään myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Teemahaastattelussa ei edetä valmiiden kysymysten mukaan vaan tutkimusongelmasta poimitaan keskeiset aiheet tai teema-alueet, joita olisi tutkimusongelmaan vastaamiseksi välttämätöntä käsitellä tutkimushaastattelussa. Vilkan (2005, 101–102) mukaan teemahaastattelussa tavoitteena on, että kaikkiin teema-alueisiin vastaaja voi antaa oman kuvauksensa, joten teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole merkitystä, kunhan kaikki teemat tulevat käsitellyksi. Teemahaastattelussa haastattelijan tehtävä on huolehtia, että haastateltava pysyy asetetuissa teemoissa.

Teemahaastattelu sopii tutkimuksiin, joissa tiedetään, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen, jota tutkitaan. Opinnäytetyössäni valitsin haastateltaviksi nuorisoteatteriohjaajia, sillä heillä on kokemusta teatterin merkityksestä nuorelle. Sen lisäksi, että haastateltavalla on kokemusta tutkittavasta aiheesta, on tutkimuksen tekijänkin täytynyt perehtyä tutkittavan ilmiön olennaisiin osiin, rakenteisiin, prosesseihin sekä kokonaisuuteen. Edellä mainittujen tietojen perusteella tutkija laatii haastattelurungon. (Sinivuori 2002, 113.)

Teemahaastattelu kuten haastattelu yleensäkin on kahden ihmisen välinen vuorovaikutustilanne, ja se sopii hyvin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Toki on mahdollista haastatella myös ryhmiä. Laadullisessa tutkimuksessa teemahaastattelu on erittäin hyvä, sillä haastattelutilanteessa ihminen kohdataan subjektina. Haastateltavalle annetaan vapaus ja mahdollisuus tuoda esille omia näkemyksiään, mielipiteitään ja hänen annetaan toteuttaa itseään vapaasti. Aiheeseeni teemahaastattelu sopii erinomaisesti sen vuoksi, että teatterin vaikutuksia hyvinvoinnille on tutkittu suhteellisen vähän ja tarkkoja vastauksia on vaikea määrittää ennalta. Lisäksi teemahaastattelu on erinomainen tutkimusmuoto sen vuoksi, että haastattelutilanteessa on mahdollista esittää jatkokysymyksiä tai teemoja ja näin ollen syventää saatuja vastauksia ja etsiä niille mahdollisesti lisätulkintaa. (Sinivuori 2002, 112–113.)

Teemahaastattelussa yksityiskohtaisten kysymysten sijaan, haastattelussa noudatetaan tiettyjä keskeisiä asia-alueita eli teemoja. Sarajärven ja Tuomen (2009, 75) mukaan teemahaastattelussakaan ei voida kysellä ihan mitä tahansa, vaan pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimustehävän tai tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun mukaisesti. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2004, 194–197) mukaan teemahaastattelussa kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat, joten teemoja voi joustavasti käsitellä vastaajia myötäillen, jolloin haastateltavalla on mahdollisuus kertoa laajemmin omia näkemyksiään. Teemahaastatteluiden keskeisimpinä tavoitteina ovat ihmisten tulkinnat ja asioille antamat merkitykset vuorovaikutustilanteessa. Sinivuoren (2002, 113–114) mukaan teemahaastattelussa on tärkeää, että tutkimukseen valitulle kohdejoukolle esitetään samoihin teemoihin liittyvät kysymykset, jotta yksilökeskeisten tulkintojen lisäksi vastauksia voidaan luokitella vertailtavuuden vuoksi.

5.3 Nuorisoteatteriohjaajien haastattelu

Haastateltavina minulla oli kaksi nuorisoteatterin ohjaajaa Hämeen ja Uudenmaan alueelta. Haastateltavilla on pitkä työura nuorisoteatterin parissa, joten valikoin heidät haastateltaviksi. Lähetin sähköpostitse yhteydenottoja nuorisoteatteriohjaajille Häme-Uudenmaan alueella ja kysyin heidän kiinnostustaan ottaa osaa tutkimukseen. Kiireisen kevään vuoksi haastateltaviksi pystyi suostumaan vain kaksi henkilöä noin kymmenestä haastattelupyynnön saaneesta. Suoritin haastattelut kasvotusten haastateltavan valitsemassa paikassa. Lähetin teemahaastattelun teemat (LIITE 1) ja tutkimuskysymykset ennakkoon haastateltaville, jotta heidän olisi helpompi valmistautua haastatteluun. Äänitin haastattelut ääninauhurilla haastateltavien luovalla. Suoritin haastattelut toukokuussa 2015.

Haastattelut etenivät siten, että kerroin tutkimuskysymykset ja pyysin heitä kertomaan kokemuksiaan tietyistä teemoista tutkimuskysymykseen liittyen. Esitin teeman ja annoin haastateltavan kertoa kokemuksensa. Välillä tartuin haastateltavan sanomisiin ja esitin jatkokysymyksiä aiheeseen liittyen. Kävimme haastateltavien kanssa kaikki teemat läpi ja lisäksi käsitelimme myös muita teemoja, jotka nousivat haastattelu tilanteessa esille. Pyrin antamaan haastateltaville mahdollisimman paljon tilaa ja aikaa kertoa omia näkemyksiään teemoihin liittyen. Esitin lisäkysymyksiä silloin kun halusin tietää aiheesta lisää tai halusin tarkentavia vastauksia asiaan liittyen. Pyrin pitämään haastattelutilanteen mahdollisimman rentona ja mielekkäänä.

6 HYVINVOINTIA TEATTERIHARRASTUKSELLA

Tässä luvussa käsitelen haastatteluaineiston perusteella saamiani tutkimustuloksia ja vertaan niitä jo olemassa olevaan tutkimustietoon. Puhuttelen haastateltavia nimikkeillä ohjaaja 1 ja ohjaaja 2 taatakseni heidän anonyymiytensä. Molemmat haastateltavana olevat ohjaajat ovat toimineet nuorisoteatterin parissa usean vuoden ajan. Molemmilla ohjaajilla on kokemusta näyttelijän työstä henkilökohtaisesti ja molemmat ovat suorittaneet erilaisia teatterialan opintoja.

Lähdin pilkkomaan teatteriharrastuksen sisältöä ja prosessia pienempiin osiin, sillä se pitää sisällään paljon erilaisia toimintoja. Valitsinkin teemoiksi isoimpia osioita teatteriprosessista, jotta kokonaisuutta olisi helpompi käsitellä. Teatteria on vaikea tarkastella vain yhdestä näkökulmasta, sillä se on kokonaisvaltainen ja yleensä pitkäaikainen prosessi. Esittelen tutkimustulokset teatteriprosessin yleisessä etenemisjärjestyksessä. Keskeisimpinä teemoina tutkimustuloksissa minulla olivat seuraavat teemat. Ensin käsitelen sitä kuka on nuori haastateltavien mielestä ja millaiset nuoret haaveutuvat teatteriharrastukseen. Sen jälkeen käsitelen ryhmäytymistä ja rooleja. Käyn läpi myös näytelmän prosessin vaiheet ja käsitelen yleisön merkitystä ja esiintymisjännitystä. Lopuksi vielä teen koonnin haastateltavien perusteluista, miksi teatteri on heidän mielestään hyvä harrastus.

6.1 Nuori ohjaajien silmin

Halusin tietää, kuinka haastateltavat määrittävät nuoren henkilön iän ja nuoruuden. Kysyinkin heiltä kuka on nuori ja he olivat melko yksimielisiä siitä. Molempien nuorisoteatteriohjaajien mukaan nuoruus ei ole vain numeroita vaan se on yksilöllistä ja vaihtelee hyvin paljon yksilöiden välillä. Heidän mielestään nuoruutta ei voi numeroin rajata, mutta heidän mielestään nuoruus ikänä on noin 14–20 vuoden välillä. Heidän mielestään saman ikäisissäkin henkilöissä voi olla paljon eroja psyykkisessä kehityksessä ja monet nuoret ovat henkisesti eri tasolla vaikka fyysinen ikä on sama. Nuoren psykologiseen kehitykseen heidän mielestään vaikuttavat nuoren tausta ja lähiympäristö.

Uusikylän (2008, 15) mukaan murrosiässä monen nuoren elämä tuntuu sekasortoiselta ja nuoren psyykkistä hyvinvointia vaarantavat ulkopuolelta tu-

levat yhteiskunnan vaatimukset, joiden varjolla nuorilta vaaditaan tehokkaampaa opiskelua, voittajaksi pyrkimistä ja huipputulosten saamista. Haastatteleman ohjaajat näkivätkin nuoruuden suurimmiksi haasteiksi mahdollisuuden ajautua väärän seuraan ja huonoihin tekoihin sekä valintoihin yhteiskunnan paineessa. Nuoruudessa ollaan kuin vaaravyöhykkeellä ja oikean tien valitseminen ei ole aina helppoa.

Lisäksi ohjaaja 1 kokee, että yksinäisyys on myös nuoruudessa ongelma, yksinäisyys koskee myös muitakin kuin vanhuksia. Uusikylän (2008, 15) mukaan nuorella on oikeus ajoittaiseen yksinäisyyteen, jos se on vapaaehtoista eikä johdu yhteisön torjunnasta, sillä kaikki eivät ole sosiaalisesti suuntautuneita. Vaikka näyttäisi, että nuorella on kavereita, he eivät välttämättä ole enempää kuin fyysistä ja sosiaalista seuraa, jolloin psyykkisesti nuori tuntee olevansa yksin. Ohjaajan 1 mielestä tällöin on vaarana, että pudotaan pois yhteiskunnasta, jolloin ei ole ympärillä turvallista verkostoa, johon tuntee yhteenkuuluvuutta ja syrjäytyminen tulee mahdolliseksi. Nykypäivänä suvut ja perheet ovat hajonneet ja pirstaleina siellä sun täällä. Nuorella ei siis välttämättä ole tukea ja turvaa ydinperheen ulkopuolelta, siksi nuorella olisi hyvä olla edes oman ikäistään seuraa.

6.2 Teatteria harrastava nuori

Millainen nuori voi harrastaa teatteria? Onko olemassa jotain esteitä teatterin harrastamiselle? Käsälän (1997, 96) mukaan jokaisella nuorella tulisi olla mahdollisuus harrastaa teatteria ja näytelmien esittäminen tulisi olla ”jokamiehen oikeus”. Ohjaajan 1 mielestä teatteriharrastus on kaikenlaisille ja kaikille nuorille avointa toimintaa. Ainoaksi esteeksi harrastuksen aloittamisessa hän näkee kyvyttömyyden sitoutumiseen. Teatterissa on lähes aina lopussa esitys, joka vaatii sitoutumista koko prosessiin. Sen takia teatteri on harrastuksena sellainen, että sieltä ei voi vain lähteä ja tajuta ettei tämä ollutkaan oma juttu. Ohjaaja 2 on samaa mieltä, että teatteriharrastus on avointa toimintaa kaikille nuorille. Toisinaan ongelmaksi voi tulla esimerkiksi henkilön liikuntarajoitteisuus, sillä kaikki tilat eivät välttämättä ole esteettömiä. Pääasiassa kuitenkin mitään erityisiä pääsyvaatimuksia teatteriharrastukseen ei ole. Nuoret, jotka ovat ulospäin suuntautuneita ja sosiaalisia tai sisäänpäin kääntyneitä ja ujoja, ovat kaikki sopivia teatteriharrastukseen.

Haastateltavien mukaan suurin osa nuorista, jotka harrastavat teatteria, ovat tyttöjä. Heidän mukaansa tytöt hakeutuvat yleensä enemmän luoviin harrastuksiin kun taas pojat keskittyvät enemmän urheilullisiin harrastuksiin. Sinivuoren (2002, 148) tutkimuksen mukaan naisia on enemmän teatteriharrastuksessa näyttelijänä, sillä miehillä kiinnostus on korkeampaa teatteritekniillisissä asioissa ja tehtävissä. Pojille olisi paljon kysyntää teatterin puolella näyttelijänä ja heitä pitäisikin saada enemmän mukaan toimintaan. Haastatteleman ohjaajat uskovat, että syy miksi poikia on vähemmän teatteriharrastuksessa kuin tyttöjä, juontaa juurensa siihen, että halutaan mennä massan mukana ja tehdä samoja asioita kuin muutkin pojat. Heidän mielestään poikia saatetaan myös ohjata enemmän joukkuelajeihin kun luoviin harrastuksiin. Luovia poikia saatetaan alkaa kiusata heidän erilaisuutensa takia.

Ohjaaja 2 näkee, että nykypäivän nuorista on hävinnyt anarkia ja niin sanotusti toisin ajattelijat eivät ota enää osaa luoviin harrastuksiin. Uusikylän (2008, 17) mukaan luovimmat nuoret saattavat alkaa kapinoida, koska ympäristö ei hyväksy heille tyypillisiä käyttäytymispiirteitä, vilttejä ajatuksia, epäjärjestyksen sietokykyä ja vastaansanomista. Nämä kapinalliset olisivatkin hyvää saada harrastuksen pariin, jossa purkaa kapinaansa. Ohjaajan 2 mielestä teatteriharrastuksesta on tullut enemmän trendiharrastus, jota hyvin toimeentulevien keskiluokkaisten vanhempien lapset harrastavat. Monet teatteriharrastukseen tulevat ovat jo valmiiksi kulttuuripainotteisista kouluista. Kun hän on aloittanut teatteriharrastuksen nuorempana, oli teatterilla yhteiskunnallisesti paljon suurempi merkitys. Teatteri oli harrastus, jolla saatiin rötöstelijät pois pahanteosta ja erilaisille nuorille vapaa-ajan tekemistä. Ohjaajan 2 mielestä onkin huolestuttavaa, että missä nykypäivänä nämä ongelmat nuoret ovat ja missä he viettävät aikaansa. Näitä syrjäytyneitä nuoria pitäisi saada mukaan teatteritoimintaan enemmän. Teatterin terapeuttinen vaikutus menee hukkaan, kun näitä apua tarvitsevia nuoria ei ole mukana.

6.3 Ryhmäytyminen

Teatteriharrastuksen tärkeimmäksi hyvinvoinnin edistäjäksi molemmat ohjaajat nimeävät yhteisöllisyyden. Teatteriharrastuksen pariin tulee nuoria eri taustoista. Osa nuorista voi olla jo valmiiksi sosiaalisia, mutta mukana harrastustoiminnassa on myös ujoja henkilöitä. Teatterin kannalta ryhmäytyminen on tärkeää, joten sosiaalistuminen ja toisiin tutustuminen on ehdottomasta näytelmän valmiiksi saamisen kannalta. Teatteriharrastuksessa kohtaavat myös sellaiset henkilöt, jotka eivät välttämättä normaalissa arjessa olisi tekemisissä toistensa kanssa. Teatteriharrastuksessa ikään kuin väkisin sosiaalistuu ja tutustuu uusiin ihmisiin. Aika usein teatteriharrastuksessa syntyy niin vahva luottamus toisiin harrastajiin, että ystäväystyminen tapahtuu huomaamatta. Sinivuoren (2002, 48) mukaan ryhmäytyminen eli tässä tapauksessa yhteinen orientoitumisvaihe on koko teatteriproduktion kannalta tärkein, sillä silloin ryhmä muodostuu, lupautuu yhteiselle matkalle ja sitoutuu projektiin.

Kuinka sitten ryhmäytymistä voidaan tukea ja edesauttaa? Ohjaajan 1 mukaan ryhmäytymistä ei voida riisua palasiksi vaan se on kokonaisuus, joka menee samalla lailla joka kerta. Hänen mukaansa ryhmäytymiseen ei välttämättä tarvita edes pitkiä aikoja vaan se tapahtuu viimeistään puolessa vuodessa. Yleensä kolmessa kuukaudessa jo huomaa ryhmäytymisen tapahtuneen. Hänen mukaan ryhmäytymistä tuetaan erilaisilla muokatuilla perusnäyttelijäharjoitteilla, joita tehdään ensimmäisillä kerroilla ennen varsinaiseen näytelmään paneutumista. Sinivuoren (2002, 51) mukaan näyttelijäharjoitteet ovat kontaktiharjoituksia, joihin kuuluu tutustumis-, luottamus- ja kannustusharjoituksia, keskittymisharjoituksia, statusharjoituksia, hengitys- ja äänenkäyttöharjoituksia, improvisaatiota, aistiharjoituksia, tunnetilajarjoituksia sekä keho ja liikeharjoituksia.

Välillä harjoitteet tuntuvat leikeiltä, mutta niissä on aina tarkoituksellisuutta. Teatteriharjoitteissa on sellainen voima, että niillä ryhmäytyä vaikkei sitä edes haluaisi. Ohjaaja 2 ryhmäyttää ryhmän hyödyntämällä

juuri erilaisia leikkejä ja liikuntaa sekä pelaamista. Liikunnallisilla harjoitteilla on voima saada ryhmä yhtenäiseksi ja siksi niitä hyödynnetään alkupään harjoituksissa. Joukkuelajeissa joutuu tekemään yhteistyötä, joten se tukee hyvin ryhmäytymistä. Hänen mielestään ryhmäyttäminen on erittäin tärkeää. Ryhmäytymisharjoitteissa täytyy kuunnella ryhmän dynamiikkaa ja kokeilla kuinka nopeasti nuoret avautuvat toisilleen. Nuorelle paras kanava päästä ryhmään mukaan on leikkiminen, sillä leikin tiimellyksessä nuori unohtaa kuka hänen pitäisi olla ja mitkä ovat sosiaaliset paineet, jotka hän on itselleen kasannut. Sinivuoren (2002, 51–52) mukaan teatterileikkien tehtävän on tutustuttaa ryhmän jäsenet toisiinsa ja luoda sellainen turvallinen ilmapiiri, jossa kaikkien on hyvä tehdä vapautuneesti harjoituksia ja kokea myönteisiä tuntemuksia. Teatterileikkien tavoitteena on rohkaista jokaista yrittämään parhaansa ilman vaivautuneisuuden tunnetta ja epäonnistumisen pelkoa sekä antaa jokaiselle mahdollisuus nauttia teatterin tekemisestä ja kannustamisella vahvistamaan jokaisen itsetuntoa.

Aaltosen, Ojasen, Vihusen ja Vilénin (2003, 87) mukaan nuorille on todella tärkeää kuinka he voivat käyttäytyä muiden nuorten seurassa pitääkseen omaa julkikuvaa yllä. Halu tulla hyväksytyksi ja ryhmään kuulumiseen on nuorella erittäin voimakas, joten toveripiirien paine on kova. Leikkiminen koetaan lapselliseksi ja nykypäivänä yhä nuoremmat lapset lopettavat leikkimisen ja yrittävät astua kohti aikuisuutta. Kuinka sitten nuoret saa mukaan teatteriharrasteisiin, jotka usein ovat leikinomaisia ja suostuvatko he ylipäättään mukaan niihin. Ohjaaja 2 kertoo, että innokkuus on hyvin epätasaista ja etenkin tyttöjen kohdalla leikkiin heittäytyminen on vaikeaa kun on laitauduttu viimeisen päälle ennen harjoituksia. Kaikki kuitenkin lähtevät mukaan eikä ohjaaja muista, että kukaan olisi koskaan kieltäytynyt leikkimisestä. Nuoret ovat kuitenkin yksilöitä ja osa lämpimää hitaammin kuin toiset, mutta loppujen lopuksi kaikki osallistuvat kun he näkevät muidenkin osallistuvan. Ryhmäpaine nousee ja kukaan ei halua jäädä sivuun.

Nuoren psykososiaalista hyvinvointia uhkaa ulkopuolelta tulevat muotit esimerkiksi normit ja käytösmallit, joihin nuoren tulisi muovautua. Kuuluakseen johonkin ryhmään nuoren tulisi omaksua tämän ryhmän piirteet ja olla osa massaa eikä erottuva yksilö. Uusikylän (2008, 19) mukaan taiteellisesti lahjakkailla nuorilla on vaara syrjäytyä, sillä nuoren taiteellista erilaisuutta ei tunnisteta ja sitä ei siedetä. Luovan persoonan riippumattomuus ja omaperäisyys nähdään helposti ärsyttävänä ja outona. Haastattelemieni ohjaajien mukaan teatteriharrastuksessa on hyvänä puolena se, että siellä jokainen saa olla sellainen yksilö kuin haluaa. Ketään ei pakoteta samaan muottiin vaan näytelmiä tehdessä hyväksikäytetään jokaisen vahvuuksia ja osaamista. Ryhmässä nuori kuitenkin voi kadota massan sekaan, mutta teatteriharrastuksessa jokainen yksilö pyritään huomioimaan. Ohjaajien mukaan tavoitteena on, että jokainen persoona saa omaa tasoansa vastaavaa mahdollisuutta harrastaa, mutta isoissa ryhmissä se ei ole aina täysin mahdollista.

6.4 Roolit

Näytelmää tehdessä on konkreettisesti olemassa pienempiä rooleja ja isompia rooleja. Periaatteessa ei ole kuitenkaan olemassa isoja ja pieniä rooleja vaan kaikkia tarvitaan näytelmän loppuun saamiseen. Sinivuoren (2002, 51) mukaan näytelmästä pienen roolin saaneille voi ongelmaksi muodostua motivaation pysyminen. Tämä pitää ennakoida tietoisesti puhumalla siitä ja teettämällä harjoituksia, jotka auttavat pienen roolin saanutta yrittämään parhaansa joka kerta lavalla. ”Jokainen osatekijä on yhtä tärkeä, sitä pitää aina muistaa painottaa nuorille, se pienikin rooli voi olla aika isossa roolissa, että jos se jää pois niin koko näytelmä kaatuu siihen”, toteaa ohjaaja 2. Samoin kuin elämässä pienilläkin valinnoilla on vaikutus tulevaisuuteen ja siihen millainen aikuinen nuoresta kehittyy.

Uusikylän (2008, 15) mukaan nuoren hyvinvointi rakentuu myönteisen ja realistisen minäkuvan varaan. Nuoruudessa minäkäsitys ja minuus kehittyvät ja nuori on ympäristöstä tuleville vaikutteille altis. Nuori hakee itseään ja koettaa löytää itseään ja osaansa maailmassa. Nuoren hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että hän tunnistaa omat kykynsä ja uskaltaa lähteä kehittämään niitä itsenäisesti, luottaen että opiskellen ja harjoitellen taidot kehittyvät. Lisäksi nuorilla on arkielämässä erilaisia rooleja eli tietynlaiseen tehtävään tai asemaan liittyviä odotuksia ja vaatimuksia. Teatterityöskentelyssä rooleilla on suuri merkitys. Jotta näytelmä ja roolihenkilö välittäisivät yleisölle mahdollisimman paljon informaatiota ja tunteita, täytyy näyttelijän sisäistyä rooliinsa ja unohtaa muu maailma näytelmän ajaksi.

Kanervan ja Virankon (1997, 42) mukaan kiinnostava näytteleminen syntyy niistä hetkistä, kun näyttelijä uskaltaa laittaa itsensä kokonaan likoon ja avata itsestään jotakin sellaista, jota ei ole itsessään tiennyt edes olevan. Ohjaaja 2 uskookin, että roolityöskentelyssä nuoret voivat löytää itsestään uusia piirteitä, joita ei ole aikaisemmin tienneet olevan olemassa. Roolityöskentely tuo nuorille tietynlaista itsevarmuutta ja ihmisenä kasvamista. Esimerkiksi ujo ja hiljainen tyttö on roolityöskentelyn seurauksena muuttunut aurinkoiseksi, iloiseksi, avoimeksi ja ulospäin suuntautuneeksi persoonaksi. Ohjaaja 2 mukaan roolityöskentely ja lavalla oleminen tuo myös eväitä tulevaisuuden työhön ja opiskeluun, muun muassa esitelmien pitäminen helpottuu huomattavasti.

Luostarisen (1997, 244) mukaan ohjaajan tulee huolehtia tilanteen pysymisestä turvallisena. Ohjaajan tulee huomioida, että kukaan ei jää syrjään tai dominoi ryhmässä negatiivisella tavalla. Ohjaaja 1 painottaakin, että roolitus on ohjaajan tekemä velvollisuus ja vastuu. Rooleja jakaessa tulee ottaa huomioon nuoren osaaminen ja luonne. Hiljainen persoona voi olla paljon parempi päärooliin kuin se kaikkein sosiaalisin, sillä nämä hiljaiset henkilöt tarkkailevat ja seuraavat tilanteita ja rakentavat päässään kuvaa ja käsitystä, jolloin he ovat vahvemman pohjalla roolityöskentelyssä. Roolityöskentely opettaa haastateltavien mukaan myös vastuuta ja velvollisuudentuntoa. Näytelmää tehdessä nuori on mukana yksilönä, mutta ennen kaikkea hän on osa ryhmää. Jos nuori ei keskity rooliinsa ja tee roolityöskentelyään kunnon, vaikuttaa se muidenkin roolityöskentelyyn ja koko näytelmän sujumiseen. Jos tuntuu, että rooli ottaa liian kovasti nuoren voimille, niin silloin on parasta vaihtaa roolia, ettei henkinen hyvinvointi kärsi.

Toisinaan rooli voi olla hyvin ristiriidassa nuoren oman identiteetin ja minäkäsityksen kanssa. Luostarisen (1997, 240) mukaan sitä kuinka nuori kokee roolihahmonsa ja kuinka hän rakentaa minäkäsitystään, voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta. Nuori voi kokea tilanteet henkilökohtaisina kokemuksina, jolloin hän on mukana omana itsenään. Tällöin hän on alttiina palautteelle, joka koskee häntä itseään. Toisessa tilanteessa nuori astuu oman todellisen minänsä ulkopuolelle ottamalla roolin ja astumalla kuvitteelliseen ympäristöön. Tällöin nuori kokee ulkopuolelta tulleen palautteen koskevan roolihahmoaan eikä niinkään itseään.

Toisinaan voikin olla vaarana, että nuori jää rooliinsa kiinni. Ohjaaja 1 kertoo esimerkin, kuinka kunnan pissisroolin tehnyt tyttö oli solahtanut rooliinsa niin syvälle, että jäi siihen jumiin ja alkoi arkielämässä toteuttaa roolihahmonsa piirteitä. Ohjaaja 2 uskoo rooliin sisään jäämisen mahdolliseksi, mutta ei ole itse urallaan nähnyt rooliin syvälle jääneitä nuoria kuin pienimuotoisina piirteinä. Molemmat ohjaajat painottavatkin näytelmän jälkeen läpikäymisen tärkeyttä. Läpikäynnissä käydään läpi nuorten ajatukset ja tuntemukset ja keskustellaan prosessista. Puhumalla pyritään saamaan roolit pois nuorista ja saamaan heidät takaisin nykyhetkeen. On todella tärkeää, että jokainen nuori pääsee purkamaan tuntojaan ja ajatuksiaan. Sisäistetyt roolit ovat hyvin vahvoja ja ohjaajan täytyy olla herkkänä huomioimaan kuinka nuorilla menee ja onko heillä kaikki kunnossa. Aina kuitenkin rooliin jääminen ei ole huono juttu vaan sitä kautta voi hyödyntää erilaisia vahvuuksia. Ohjaaja 2 näkee roolityöskentelyn hyödyksi arkielämässäkin. Kun oppii rakentamaan rooleja ja ymmärtää niiden hyödyn niin erilaisia ominaisuuksia voi hyödyntää arkielämässäkin. Kun on oppinut hyödyntämään työkaluja, niin niistä on paljon hyötyä elämässä vaikka toisaalta vaarana on myös niiden väärinkäyttö.

Roolityöskentelyssä tärkeässä osassa on myös roolivaatteet. Aina ei ole isoa budjettia käytössä lavasteisiin, mutta pienillä asioilla saadaan kerrottua paljon asioita. Nykypäivänä nuoret ovat hyvinkin muotitietoisia ja tietynlaisia vaatteita saatetaan vierastaa. Teatteriharrastuksen parissa harrastaa erilaisia nuoria. Osalle nuorista roolivaatteisiin pukeutuminen voi olla vaikeaa ja nuori kokee nolostumista. Ohjaajan tehtävänä onkin muistuttaa nuorille, että lavalla et ole sinä mekossa vaan lavalla on roolihahmo. Pukeutuminen voi joillekin olla hyvinkin iso asia. Toisille taas pukeutuminen on osa teatteria ja silloin saa pukeutua sellaisiin vaatteisiin, joita ei ikinä muuten laittaisi päällensä. ”Näyttelijänä joudut ja saat tehdä mitä et oikeasti ole. Voit olla se mikä olet jos haluat, jos vain avaat kaapit päästäsi”, tiivistää ohjaaja 1 roolin merkitystä.

6.5 Näytelmän prosessi

Alkuryhmäytymisten ja roolitusten jälkeen alkaa prosessin vieminen näytelmäksi. Ennen varsinaista ensi-iltaa on käytävä läpi monet harjoitukset. Sinivuoren (2002, 47) mukaan yhteisten alkuvalmistelujen pääideana on saada näyttelijät motivoitumaan näytelmäprosessiin ja saada heidät orientoitumaan näytelmän maailmaan. Haastattelemieni ohjaajien mielestä nuoren hyvinvoinnin kannalta on tärkeää rakentaa toimivat kohtausaikataulut,

jonka mukaan harjoituksissa edetään. Nuoria ei ole järkeä, joka kerta istuttaa katsomossa, jos he eivät pääse näyttämölle. Turhautuneisuus syö sekä ohjaajan että näyttelijöiden mielenterveyttä. Siksi onkin tärkeää, että esitys rakennetaan palapalalta ja vasta loppua kohden muodostetaan kokonaisuudeksi. Lähempänä ensi-iltaa on tärkeää, että kaikki mukana olevat ovat paikalla, jotta ryhmähenki saadaan nostettua ja pidettyä korkealla.

Ensi-ilta on se etappi, jota kohden teatterissa mennään. Se on yleensä nuorille tärkein saavutus ja siihen pyritään koko näytelmän valmistamisprosessin ajan. Ensi-ilta on kuitenkin vain välietappi prosessissa. Sinivuoren (2002, 56) mukaan esitys onkin ikään kuin jäävuoren huippu, joka kätkee pinnan alle suurimman osan työstä, joka on käyty ryhmän kanssa läpi. Haastattelemieni ohjaajien mukaan nuorille täytyy muistuttaa, etteivät he tuudittaudu onnellisuuden tunteeseen kun ensi-ilta on ohi, sillä edessä on yleensä useampia esityksiä. Ensi-iltana puretaan kaikki voima ja tahto ja sen jälkeen matkataan kohti muita esityksiä, jotka ovat yhtä tärkeitä prosessin kannalta. Ensi-illan jälkeen nuorella on aina mahdollisuus syventää rooliaan ja lisätä osaamistaan seuraaviin esityksiin. Haastateltavien mukaan ensi-illan jälkeisten esitysten määrällä ei varsinaisesti ole väliä, mutta mitä useampi esitys, sitä paremmin nuori oppii teatterin vaatiman työn merkityksen. Yleensä sanotaan, että toinen esitys on aina huonoin, koska on tuudittauduttu ensi-illan onnistumisen huumaan. Sen takia useampi esitys tuo enemmän varmuutta, koska töitä joudutaan tekemään enemmän näytelmän laadun ylläpitämiseksi. Lisäksi useamman esityksen myötä nuoret pääsevät näkemään myös niitä huonompiakin esityksiä ja huomaamaan ettei aina voi onnistua. Huonot esitykset voivat lannistaa nuoria, mutta yhdessä läpikäymällä ja petraamalla seuraaviin esityksiin, harmistuminen unohtuu ja nuori pyrkii tekemään parhaansa. Nuori ei voi oppia, jos välillä ei tule virheitä. Siksi huonoista esityksistä ei pidä lannistua vaan ottaa ne oppimisen kannalta.

Esitysten jälkeen prosessi yleensä päättyy ja joillekin nuorille se voi tuntua kaiken lopulta. Jotta nuori ei masentuisi prosessin loppumisesta, on prosessin päätteeksi hyvä istua alas ja käydä läpi esitykset ja niiden aiheuttamat tuntemukset. Sinivuoren (2002, 57) mukaan esitysten tuomaa taiteellista oppimista ja kokemusmaailmaa tarkastellaan jokaisen omien ja yhteisten tavoitteiden pohjalta. Haastattelemieni ohjaajien mukaan ohjaajan velvollisuus on katsoa, että nuoret osaavat päästää prosessista irti. Teatteriharrastuksen tuoman vahvan ryhmäytymisen seurauksena nuoret ovat voineet solmia uusia ystävyys-suhteita, jolloin prosessin tuoma elämys ikään kuin on jäänyt vielä elämään. Nykypäivänä matkapuhelimet ja sosiaalinen media ovat mahdollistaneet yhteydenpidon helpommaksi. Harrastuksen päättymisen jälkeen nuorten on helpompi pitää yllä uusia ystävyys-suhteita, jolloin prosessista luopuminen helpottuu. Yhden prosessin loppuminen ei myöskään tarkoita, että ei voisi lähteä mukaan seuraavaan prosessiin.

6.6 Yleisö ja esiintymisjännitys

Teatteriharrastuksessa ja varsinkin esityksissä myös ulkopuolisilla ihmisillä on vaikutusta nuoren hyvinvoinnille. Esitystä ei tehdä vain omaksi iloksi ja oman taiteellisuuden purkamiseksi vaan se tehdään myös yleisön katsottavaksi. Yleisön suhtautumisella on suuri merkitys nuoren itsetunnolle ja

esiintymisvarmuudelle. Uusikylän (2002, 16) mielestä monilla nuorilla on tarve etsiä ulkopuolista hyväksyntää, mainetta ja erilaisia palkkioita, jotta pysyisi henkisesti kasassa. Jos yleisö ei lähde mukaan esitykseen vaan istuu passiivisena paikallaan, voi nuori kokea epäonnistuneensa näyttelijänä. Lisäksi jos yleisöä on vähänlaisesti paikalla saattaa nuori alkaa käyttäytyä levottomammin ja keskittyä huonommin. Haastateltavien mukaan jostain kumman syystä monille nuorille on jäänyt sellainen asenne, että jos ei ole täyttä salia yleisöä, niin roolisuoritusta ei tarvitse tehdä niin hyvin. Nuorille tulisi opettaa, että jokainen yleisö, oli se sitten pieni tai iso, on aina yhtä tärkeä ja aina tulee tehdä kaikkensa, että yleisö nauttii esityksestä. Kun yleisö nauttii, välittyy se myös näyttelijöille. Mitä aktiivisempi yleisö, sitä enemmän nuori saa virtaa ja yleensä sitä paremmin hän roolistaan suoriutuu.

Esiintyminen voi kokemattomille nuorille luoda jännitystä ja stressiä, pahimmassa tapauksessa jopa esiintymispelon. Luostarisen (1997, 247) mukaan syynä esiintymispelkoon voi olla nuoren huono itseluottamus ja uskottomuus omiin kykyihinsä. Syy nuoren huonoon itseluottamukseen voi johtua yksinkertaisesti luottamuksen puutteesta, joka johtuu liian vähistä mahdollisuuksista harjoitella käyttämään oman luonteensa eri puolia. Toisena syynä huonolla itseluottamukselle voi olla epäonnistumisen pelko, jonka aiheuttaa ulkopuolisten odotukset ja vertailut muihin. Ohjaaja 1 ei ole itse koskaan törmännyt nuoreen, joka ei ole suostunut nousemaan lavalle esiintymispelon takia. Hänen mielestään ohjaajalla täytyy olla ammattitaitoa, näkemystä ja kokemusta huomata ajoissa, jos joku nuori näyttää sellaisia merkkejä, ettei pystykään nousemaan lavalle. Ohjaaja kuitenkin työskentelee nuorten parissa tiiviisti ja pitkän aikaa ennen ensi-iltaa, joten varoittavia merkkejä pitäisi pystyä tulkitsemaan. Vaarana nuoren kannalta voi kuitenkin olla, että syntyy koko elämän kestävä lukko esiintymiseen, jos väkisin yritetään runnoa eteenpäin. On ohjaajan vastuulla ettei kenellekään pääsisi lukkoja syntymään ja ettei teatteri käy nuoren hyvinvoinnin päälle. Ohjaaja 2 ei ole myöskään urallaan törmännyt nuoreen, joka ei ole suostunut menemään lavalle. Enemminkin hänen mielestään törmää nuoriin, jotka avautuvat teatteriharrastuksessa kuorestaan kuin lukittautuisivat sinne.

6.7 Miksi teatteri on hyvä harrastus?

Lopuksi kysyin vielä ohjaajilta yhteenvedoksi tiivistettyä vastausta kysymyksiin miksi teatteri on hyvä harrastus nuorille ja miksi nuorten kannattaa harrastaa teatteria. Halusin antaa ohjaajille mahdollisuuden kertoa kokonaisvaltaisen näkemyksen teatteriharrastuksen kannattavuudesta käsiteltyjen yksittäisten teemojen lisäksi.

Ohjaajan 1 mukaan teatteri on todella monipuolinen ja se antaa valmiuksia elämään jatkossa. Teatteri on moniulotteinen ja se edistää luovuutta ja taiteellisuutta. Teatteriharrastus edellyttää fyysisyyttä, päätäntäkykyä ja oman pään käyttöä. Ennen kaikkea teatteri on sosiaalinen harrastus ja siellä kenenkään ei tarvitse olla yksin. Teatteriharrastus voi toimia turvapaikkana ja niin sanotusti kotipesänä. (Ohjaaja 1.)

Ohjaajan 2 mukaan teatteriharrastuksessa löytää yhteenkuuluvuuden ja joukkoon kuuluvuuden tunteen. Teatterista saa esiintymisvarmuutta, itsevarmuutta ja monipuolisia eväitä elämään. Teatteriharrastus on paikka, jossa nuori oppii paljon itsestään ja joutuu peilaamaan sisimpäänsä, kysymään millainen ihminen olen, mistä tykkään tai en tykkää ja miten voin näitä ominaisuuksia hyödyntää elämässä. Lisäksi teatteriharrastus tukee ryhmätyötaitoja ja opettaa ottamaan muut ihmiset huomioon. Teatterissa voi päästellä höyryjä ja purkaa energiaa, jolloin aikaa jää vähemmän rötötelylle ja pahoille teille joutumiselle. Ohjaaja 2 mielestä teatteri on mitä parhain paikka nuorille, jotka ovat joutuneet pahoille teille tai koulukiusatuksi. (Ohjaaja 2.)

7 TUTKIMUSTULOSTEN LUOTETTAVUUS

Suoritin aineiston keruun teemahaastattelulla, jossa hain ohjaajien omia kokemuksia ja näkemyksiä teatteriharrastuksen vaikutuksesta nuoren hyvinvoinnille. Minulla oli vain kaksi haastateltavaa Häme-Uudenmaan alueelta, joten tuloksia ei voi yleistää koko Suomea kattavaksi.

Molemmat haastateltavani työskentelevät kulttuurialalla, joten heillä on omakohtaisia syitä tukea ja puoltaa kulttuurin positiivista vaikutusta hyvinvoinnille. Lisäksi molemmat ovat teatterialan ammattilaisia, joten tietynlainen ammattiylpeys voi myös vaikuttaa tutkimustuloksiin. Tutkijana edustan itsekin kulttuurialaa, joten omatkin tulkintani voivat vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Sarajärven ja Tuomen (2009, 136) mukaan laadullisessa tutkimuksessa nousee aina esiin puolueettomuusnäkökulma, sillä tutkija on tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija, joten väkisinkin haastateltavien kertomukset kulkevat tutkijan oman kehyksen läpi ja esimerkiksi tutkijan sukupuoli ja virka-asema voivat vaikuttaa siihen, miten hän kuulee ja havainnoi tutkittavia.

Tutkittavan kokemukset eivät koskaan tule tyhjentävästi ymmärretyksi, sillä tutkija asettaa kysymyksiä vain omien kokemuksensa ja ymmärryksensä valossa. Tämän avulla hän myös ymmärtää ja tulkitsee tutkimuskohdetta. Eli tulokset eivät välttämättä ole niin sanotusti puhtaita ja tulkinta ongelmia voi syntyä. Tutkijan merkitysmaailma voi kuitenkin muuttua ja ymmärrys laajentua tutkimuksen aikana. (Vilka 2005, 98). Haastatellessani teatteriohjaajia olin muodostanut kysymykset siten, että ne palvelevat omaa tutkimustani, joten haastateltavilta saattoi jäädä mainitsematta, jotain hyvinkin oleellista. Lisäksi, koska en ole teatterialan ammattilainen, tulkitsen ohjaajien haastattelut oman tietoni ja ymmärrykseni kautta, joten haastateltavien vastaukset saattavat muuttua oman tulkintani takia. Olen myös saattanut johdatella haastateltavia tietynlaiseen näkökulmaan kysymysten järjestyksen kautta.

Haastattelussa ongelmana voi ilmetä myös se, että haastattelutilanteessa on ihmisellä taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastateltava saattaa valita sanansa siten, kun ajattelee haastattelijan haluavan kuulla. Hän saattaa myös vältellä niin sanotusti epäsoivia aiheita kuten sairauksia tai rikollisuutta, jotka voisivat tuoda enemmän informaatiota ja sisältöä tut-

kimukselle. Lisäksi haastattelutilanne voi vaikuttaa haastateltavien vastauksiin, sillä haastatteluaineisto on konteksti- ja tilannesidonnaista. (Hirsjärvi ym. 2004, 196.)

Tutkimuksen tuloksiin vaikuttaa myös se, että haastattelin teatteriohjaajia enkä itse nuoria. Ohjaajien kokemukset asioista perustuvat havainnointiin, jota he ovat tehneet teatteriprojektin aikana nuorista. Nuoria haastatteleamalla olisin saanut yksilöllistä tietoa siitä, kuinka nuoret ovat itse kokeneet teatteriharrastuksen vaikuttaneen omaan hyvinvointiinsa. Nuoret ovat saattaneet kokea asiat erilalla kuin ohjaajat ovat sen havainnoineet. Toisinaan ulkopuolinen saattaa nähdä kehityksen ja muutoksen paremmin kuin sen kokija, joten ohjaajien ammattitaito ja -tieto auttaa huomaamaan nuorissa tapahtuvan muutoksen paremmin kuin nuoret itse. Haastattelemillani ohjaajilla on kuitenkin takanaan pitkät työurat nuorisoteatterin parissa, joten heillä on kyky nähdä nuoren kehitys harrastuksen parissa. Ohjaajat pystyvät myös keskittymään teatteriprosessin osa-alueisiin sekä kokonaisuuteen. Ohjaajat pystyvät siis arvioimaan nuoren kehitystä kokonaisuutena sekä osina. Nuoret eivät itse välttämättä tajua vielä teatteriprosessin syvyyttä ja sen osa-alueiden vaikutusta itseensä vaan he ajattelevat kokonaisuuden vaikutusta. Nuoret eivät myös välttämättä havainnoi teatteriharrastuksen merkitystä suoraan hyvinvoinnin kautta vaan välillisesti esimerkiksi kaverisuhteiden luomisen kautta.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni viimeisessä luvussa keskityn pohtimaan teatteriharrastuksen merkitystä nuorille ja heidän hyvinvoinnilleen. Tässä luvussa esittelen johtopäätöksiä ja syitä miksi nuorten on hyvä harrastaa teatteria. Lisäksi esittelen vielä omia näkemyksiäni teatteriharrastuksesta. Lopuksi arvioin opinnäytetyötäni.

8.1 Johtopäätökset

Nuoret ovat elämässään murroskohdassa, jossa yksilö kehittyy niin henkisesti kuin fyysisestikin. Toisille nuorille nuoruuden tuomat muutokset voivat olla hyvinkin haastavia ja ne peilautuvat käytökseen. Nuoruudessa ollaan myös hyvin alttiita erilaisille ulkopuolelta tuleville vaikutuksille, jotka eivät aina ole positiivisia. Mielestäni nuoret kaipaavat sellaisia harrastuksia, joiden parissa he viihtyvät ja oppivat tuntemaan itseään paremmin. Muiden harrastusten ohella teatteri on hyvä vaihtoehto.

Opinnäytetyössäni keskityn tutkimaan teatteriharrastuksen merkitystä nuorille, sillä usein harrastajateatterit ovat hieman vanhemmille tarkoitettuja. Toki teatterityöskentely edistää hyvinvointia kaikissa ikäryhmissä sukupuoleen katsomatta, mutta nuorille se on erityisen hyvä väylä pysyä niin sanotusti kaidalla polulla.

Teatteri on nuorille hyvä harrastus, sillä siellä oppii monipuolisia taitoja. Teatterin kautta nuoret voivat oppia paljon itsestään ja löytää sellaisia piirteitä, joita ei ole itsessä aikaisemmin huomannut. Teatterissa voi käsitellä turvallisesti sellaisia aiheita, jotka huolestuttavat tai ovat itselle vaikeita. Teatteriharrastus kasvattaa luonnetta, sillä siellä joutuu haastamaan itsensä useita kertoja.

Lisäksi teatteri on tutkimustulosten ja oman mielipiteeni mukaan hyvä harrastus, sillä se on sosiaalista toimintaa. Nykypäivänä nuoret roikkuvat entistä enemmän Internetin ihmeellisessä maailmassa ja lähes suurin osa sosiaalisista kontakteista tapahtuu erilaisten mobiili- ja tietotekniikkalaitteiden välityksellä. Sosiaalinen media ei kuitenkaan voi korvata fyysistä kohtaamista muiden ihmisten kanssa, joten neljän seinän sisältä pitäisi lähteä pois. Teatteriharrastuksen parissa tapaa samankaltaisia ihmisiä ja siellä on helppo ystävystyä, joten jos sosiaalisten kontaktien hakeminen on vaikeaa, on teatteriharrastus yksi keino asian ratkaisemiseksi.

Teatteriharrastus tukee erittäin hyvin tulevaisuuden opiskelua ja työelämää. Teatterissa ryhmätyöskentely on ehdotonta, joten ryhmätyötaidot kehittyvät huomaamatta. Hyvät ryhmätyötaidot ovat monen työpaikan tärkeimpiä taitoja. Lavalle yleisön eteen nouseminen tuo esiintymisvarmuutta, jota voi jatkossa hyödyntää muun muassa esitelmiä pidettäessä. Teatterityöskentelyssä kasvaa myös tietynlainen varmuus muita ihmisiä kohtaan. Olen harrastanut itsekkin teatteria, joten tiedän omakohtaisesti kuinka se vaikuttaa hyvinvointiin. Teatteriharrastus on tuonut minulle paljon itsevarmuutta ja

sosiaalisia taitoja, joten minun on helppo yhtyä teatteriohjaajien näkemyksiin teatterin hyödyistä nuorten hyvinvoinnille.

Mielestäni nuorisoteatteritoiminnalle olisi paljon enemmän kysyntää kuin sitä on tarjolla. Teatteriohjaajien haastattelujen perusteella hakijoita teatteriharrastukseen olisi paljon enemmän kuin mitä näillä resursseilla on mahdollista ottaa mukaan. Teatterin ei välttämättä tarvitse olla pelkkä harrastus vaan mielestäni ilmaisullisten aineiden pitäisi olla isompi osa koulujen opetussuunnitelmaa. Näyttelemisen avulla oppilaat voisivat oppia ja oivaltaa asioita eri tavalla kuin kirjasta lukemalla. Valitettavasti kulttuurille suunnatuista määrärahoista leikataan jatkuvasti ja nuorisoteatteritoiminnan ylläpitäminen on useasti vaakalaudalla ja uusien nuorisoteatterin perustaminen on lähes mahdotonta. Iso kysymys onkin kuinka laaja tutkimus täytyisi toteuttaa, jotta kulttuurin ja teatterin vaikutus hyvinvoinnille saataisiin päättäjien tietoisuuteen.

8.2 Opinnäytetyön arviointi

Aineistonkeruumenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytin haastattelua. Mielestäni haastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi laadulliseen opinnäytetyöhön hyvin. Haastattelun ja erityisesti teemahaastattelun avulla haastateltavan oma ääni ja omat kokemukset sekä näkemykset pääsevät hyvin esille vastausten avoimuuden takia. Haastateltavat olivat erittäin yhteistyöhaluisia ja heidän laajojen ja monipuolisten vastausten avulla sain vahvaa ja asiantuntevaa aineistoa opinnäytetyötäni varten. Haastateltavien vastaukset vahvistivat myös näkemystäni siitä, että teatteriharrastuksen merkitystä nuoren hyvinvoinnille tulisi tutkia enemmän ja tuoda tutkimustulokset päättäjien tietoisuuteen.

Opinnäytetyöni on melko suppealla aineistolla tehty, joten sen laaja hyödynnettävyys ei ole kovin vahva. Saadakseen paremman hyödyn tutkimuksesta olisi haastatteluja pitänyt suorittaa enemmän. Opinnäytetyössäni on hyvin vahva nuorten näkökulma, joten tutkimuksen tulokset eivät välttämättä päde muihin kohderyhmiin, mutta se antaa hyvää osviittaa siihen kuinka teatteriharrastuksella on positiivisia vaikutuksia yksilön hyvinvoinnille. Nuorten äänen olisi voinut ottaa mukaan teettämällä kyselyn teatteria harrastaville nuorille. Koenkin, että opinnäytetyöni toimii paremmin alkusykäyksenä laajemmalle tutkimukselle samasta aiheesta. Mielestäni tämä opinnäytetyö olisi hyvä alku toiselle opinnäytetyölle, joka jatkaisi tätä tutkimusta laajemmassa mittakaavassa ja isommalla aineistolla.

Ohjaustoiminnan artoimilla olisi hyvät valmiudet jatkaa tämän kyseisen tutkimuksen tekemistä laajemmassa mittakaavassa. Teatteri on luovaa ja kulttuurista toimintaa ja sillä on tutkitusti hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Ohjaustoiminnan artoimi voiikin hyödyntää teatterityöskentelyä edistääkseen asiakkaidensa hyvinvointia. Ohjaustoiminnan koulutukseen kuuluu ilmaisullisia menetelmiä, joten lähtökohdat teatterin hyödyntämiseen työkentällä ovat hyvät. Lisäksi teatterin tekeminen sopii kaikenlaisille asiakasryhmille, joten se on hyvä lisä kuvataiteiden ja käsitöiden rinnalle.

Teatterin tekeminen antaa nuorelle paljon eväitä tulevaisuuteen ja se on erittäin hyvä keino tukea nuoren kasvua ja kehitystä. Nykyisin pyritään kohti luokatonta ja pulpetitonta koulua, joten draamatyöskentely voisi olla yksi keino opetuksen järjestämiseen. Lisäksi teatteria ja draamaa pitäisi saada enemmän kouluihin muiden taideaineiden rinnalle. Nuorille pitäisi järjestää myös enemmän harrastustoimintaa, joka tukisi nuoren elämää. Toivonkin, että määrärahojen leikkaamisen sijaan, panostettaisiin enemmän nuorien taideharrastuksiin ja tarjottaisiin kaikille nuorille tasavertainen oikeus harrastaa. Teatteriharrastuksella on tutkitusti hyvinvointia edistävää vaikutusta, joten saadaksemme tulevaisuudessa hyvinvoivia aikuisia, on meidän panostettava nuoren hyvinvoinnin kehitykseen.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. 2. uud. p. Porvoo: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hyyppä, Markku T. 2002. Kuorossa elämä pitenee. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Teoksessa Petri Ruuskanen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–59.
- Hyyppä, M.T. 2013. Kulttuuri pidentää ikää. Helsinki: Duodecim.
- Hyyppä, M.T. & Liikanen, H-L. 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kanerva, P. & Viranko, V. 1997. Aplodeja etsijöille. Näkökulmia draamaan sekä taidekasvatuksena että opetusmenetelmänä. Laatusana Oy / Äidinkielen opettajain liitto.
- Kotilainen, S., Siivonen, K. & Suoninen, A. 2011. Iloa ja voimaa elämään. Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 44. Helsinki. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myrsky2011.pdf>
- Känsälä, S. 1997. Ohjaajan vastuu koulunäytelmiä työstettäessä. Teoksessa Lehtonen, J. & Lintunen, J. (toim.) Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta 2. 2. p. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos, 83–106.
- Laaksovirta, M. 1993. Suomalainen harrastajateatteri. Teoksessa Nurmi, A-M. (toim.) Tie teatteri-ilmaisuun. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja n:o 21. Helsinki: Yliopistopaino, 92–105.
- Laine, V. & Vilkkö-Riihelä, A. 2007. Mielen maailma 2. Kehityspsykologia. 1.–3. p. Helsinki: WSOY.
- Lehtovirta, M. & Peltola, L. 2012. Ihminen mielessä. Psykologian perusteet lähihoitajalle. Helsinki: Edita.
- Litmanen, H., Pesonen, J., Renfors, T. & Ryhänen, E-L. 2006. Terveystieteen perusteet. 3. uud. p. Helsinki: WSOY.
- Luostarinen, L. 1997. Minäkuva muovautuu draamailmaisun maailmassa. Teoksessa Lehtonen, J. & Lintunen, J. (toim.) Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta 2. 2. p. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos, 239–254.

Myllyniemi, M. 2007. Lukijalle. Teoksessa Kaukovalta, K. K. (toim.) Lastenteatterin monet kielet. Hämeenlinnan Minitheaterin 50-vuotisjuhlajulkaisu. Hämeenlinna: Hämeenlinnan Minitheateri – yhdistys ry, 7–8.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Sinivuori, T. 2002. Teatteriharrastuksen merkitys - Teatteriharrastusmotiivit ja taiteellinen oppiminen teatteriesityksen valmistusprosessissa. Tampereen yliopistopaino Oy Tampere: Juvenes Print.

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Helsinki: WSOY.

Teatteriohjaaja 1. 2015. Haastattelu 28.5.2015. Haastattelijana Kaarina Hartikainen.

Teatteriohjaaja 2. 2015. Haastattelu 29.5.2015. Haastattelijana Kaarina Hartikainen.

Toivanen, T. & Turpeinen, I. 2008. Murrosikäiset murrosikää tutkimassa teatterin ja tanssin keinoin. Teoksessa Karppinen, S., Ruokonen, I. & Uusikylä, K. (toim.) Nuoret ja taide – ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla. Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 121–133.

Uusikylä, K. 2008. Taide, moraalit ja kauneuden kaipuu. Teoksessa Karppinen, S., Ruokonen, I. & Uusikylä, K. (toim.) Nuoret ja taide – ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla. Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 15–22.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilko-Riihelä, A. 2008. Psykologia. Helsinki: WSOY.

HAASTATTELURUNKO TEATTERIOHJAAJILLE

-Lisänä omat tarkentavat kysymykset. Teemat tummennettu.

TEEMAHAASTATTELU (1h)

Taustatietoja:

Kuka?

Koulutus?

Kuinka monta vuotta olet ohjannut nuorisoteatteria?

TEEMAHAASTATTELU

Teatteriharrastus nuoren psyko-sosiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä

1. Toiminnan aloittaminen/ Teatteriharrastuksen aloittaminen
 - **Vaatimukset:** Millainen nuori voi harrastaa teatteria? Onko esteitä?
 - **Ryhmyttäminen:** Kuinka ryhmästä tehdään yhtenäinen?
 - **Harjoitukset/Menetelmät:** Millaisia menetelmiä käytetään?
 - **Yksilön tukeminen:** Kuinka yksilö erottuu ryhmästä?
2. Toiminta/ Näytelmän harjoittelu
 - **Roolijako:** Onko roolijaolla merkitystä yksilölle?
 - **Kohtausharjoittelu:** Voiko nuori jäädä muiden jalkoihin?
 - **Harjoituksia tukevat menetelmät:** Onko jotain harjoitteita, joilla tuetaan oppimista (vuorosanat, liikkuminen yms.)?
 - **Roolivaatteet:** Onko roolivaatteilla merkitystä? Voiko tyttöä pukea pojaksi yms.?
 - **Lavastus:** Onko lavastuksella merkitystä? Voiko olla uhkaava tai innoittaja?
3. Toiminnan lopettaminen/ Esiintyminen
 - **Ensi-ilta:** Mikä merkitys ensi-illalla on?
 - **Muut näytökset:** Onko millainen vaikutus? Onko määrällä väliä?
 - **Esiintymispelko/-jännitys:** Kuinka ehkäistään?
 - **Ryhmän päättyminen:** Miten vaikuttaa? Miten tuetaan?